

การประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้าน “บ้านมะม่วง”
หมู่ที่ 8 ตำบลบึงขี้เหล็ก
อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

จรรยา จรัสโพธิ์ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
 กองทุนหมู่บ้านมะม่วง หมู่ที่ 8 ตำบลบึงขี้เหล็ก อำเภอสูงเนิน
 จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์นาวาอากาศตรีเล็งศักดิ์ ชัยชาญ, 158 หน้า

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านมะม่วงมีวัตถุประสงค์ในการประเมินเพื่อทราบสภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส ปัญหาอุปสรรคภายในกองทุนเพื่อหาสาเหตุที่กองทุนยังไม่ได้รับการอนุมัติจัดสรรเงิน 1 ล้านบาท และข้อสรุปแนวทางการพัฒนาในด้านการบริหารจัดการกองทุนให้มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคตขอบเขตของการประเมินอยู่ในหมู่บ้านมะม่วง ตำบลบึงขี้เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งการประเมินโครงการได้ใช้เทคนิค SWOT Analysis เป็นกรอบแนวคิดทฤษฎี วิธีดำเนินการในการประเมินประกอบด้วยการศึกษาวัตถุประสงค์เป้าหมายของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ศึกษาสภาพการดำเนินงานภายในกองทุนหมู่บ้านมะม่วง เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิโดยอาศัยวิธีการเก็บข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การสำรวจ การจัดเวทีประชาคม รวบรวมข้อมูลจากเอกสารหลักฐานต่าง ๆ โดยเริ่มจากการกำหนดแหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูลและทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่ศึกษาแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ นำมาสรุปผลการวิเคราะห์และข้อเสนอแนะ ผลการดำเนินงานประเมินกองทุนหมู่บ้านมะม่วง พบว่า ภายในกองทุนบริหารจัดการค่อนข้างมีประสิทธิภาพ หากแต่ไม่ได้รับการอนุมัติเงินกู้เนื่องจากสมาชิกภายในกองทุนไม่ครบเกณฑ์ตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

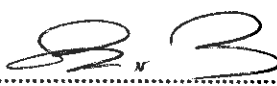
หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(อาจารย์นาวาอากาศตรีเอกกิจศักดิ์ ชัยชาญ)

กรรมการสอบ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ชาญ ฌ ถ้ำปาง)

กรรมการสอบ

.....
(อาจารย์นาวาอากาศตรีเอกกิจศักดิ์ ชัยชาญ)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

.....
(รองศาสตราจารย์ ทรวงพร ทาเจริญศักดิ์)
คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

- 9 ต.ค. 2545
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี, ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- รองศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- อาจารย์นาวาอากาศตรีเถกิงศักดิ์ ชัยชาญ อาจารย์นิเทศก์
- นายวิทยา กามนต์ นายอำเภอสูงเนิน และนางสุนทร ใจสุทธิ พัฒนาการอำเภอสูงเนิน ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติการในพื้นที่ และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน
- ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการและสมาชิก ที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

จารุชา จรัสโพธิ์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
หน้าอำนวยการ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. หลักการและเหตุผล	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	2
3. กรอบแนวคิดทฤษฎี	3
4. วิธีดำเนินการ	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	4
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	5
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ	5
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	7
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	8
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	9
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	9
6. หลักการประเมินโครงการ โดยใช้ SWOT Analysis	12
7. เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	14
บทที่ 3 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ	16
1. วิธีการประเมินโครงการ	16
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	21

	หน้า
3. เครื่องมือ ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน โครงการ	21
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล	26
5. การวิเคราะห์ข้อมูล	26
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์การติดตามการประเมินโครงการ	
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน	27
2. ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม	45
3. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	46
4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	47
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	48
1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	48
2. วิธีดำเนินการ	48
3. ผลการดำเนินงาน	49
4. อภิปรายผล	50
5. ข้อเสนอแนะ	51
บรรณานุกรม	52
ภาคผนวก ก	54
ภาคผนวก ข	98
ภาคผนวก ค	150

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. คู่มือการชำระเงิน (สรุป) (คอตลาร์ สรอ.)	33
2. พื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย	35
3. ความรุนแรงของการชะล้างพังทลายของดินของภาคต่าง ๆ	35
4. สถานการณ์มลพิษทางน้ำปี 2539-2541	36
5. อัตราการเกิดคดี (จำนวนรายต่อประชากร 100,000 คน)	36
6. โครงสร้างงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2545 และ 2546	38
7. หนี้สินเกษตรกรจังหวัดนครราชสีมาปี 2544 – 2545	39

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

กระแสการพัฒนาประเทศที่มุ่งไปสู่ความทันสมัย มุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Growth) ซึ่งมีเป้าหมายไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมได้เริ่มปรากฏขึ้นพร้อม ๆ กับการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 – 2509) เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน แต่เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างรายได้ของคนในประเทศกลับพบว่าคนรวยยิ่งรวยมากขึ้นคนจนยังมีความถดถอยของรายได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งชี้ให้เห็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมหลาย ๆ ด้าน เช่น ปัญหาการกระจายรายได้ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คนในสังคมมุ่งความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น ขาดศีลธรรมและระเบียบวินัย มุ่งเอาใจเอาเปรียบ ส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมที่ดั้งเดิมได้เลือนหายไปพร้อมกับการล่มสลายของสถาบันครอบครัว ชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่น ผลจากการพัฒนาประเทศที่ขาดความสมดุลได้ถูกซ้ำเติมด้วยวิกฤตทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงเมื่อปลายปี พ.ศ. 2539 ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน อันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้รัฐบาลในขณะนั้นต้องดำเนินนโยบายเศรษฐกิจภายใต้กรอบกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund : IMF) โดยมุ่งเน้นการแก้ปัญหาในระดับมหภาค เช่น การฟื้นฟูสถาบันการเงิน การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม การเพิ่มรายได้จากการเก็บภาษี การปรับลดงบประมาณ การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ฯลฯ วิกฤตทางเศรษฐกิจดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในอาชีพ รายได้ รายจ่าย และหนี้สิน ครอบครัว สุขภาพทางกาย จิตใจ และสังคม ต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบท

ภาวะความยากจนของประชาชนภายในประเทศที่ขาดเงินทุน ขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่จะนำมาพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินจำเป็นเร่งด่วนต่าง ๆ รัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาอันมีเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหาความยากจน โดยได้ดำเนินการกำหนดเป็นนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ พัฒนาอาชีพ รายได้ให้แก่คนในท้องถิ่นและชุมชนเมือง อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเองเป็นการสร้างศักยภาพ ความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศ เพื่อรองรับนโยบายของรัฐบาลในการที่จะกระจายเงินทุนลงสู่ชุมชนเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ

บ้านมะม่วง หมู่ที่ 8 ตำบลทุ่งขี้เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา จึงได้เตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ เพื่อดำเนินการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านสนองต่อนโยบายของรัฐบาล เพื่อให้สมาชิกในหมู่บ้านนำเงินกู้จากกองทุนไปพัฒนาอาชีพ ยกกระดับคุณภาพชีวิต แต่ด้วยเหตุที่ทางกองทุนหมู่บ้านมะม่วงยังไม่ได้รับการอนุมัติจัดสรรเงินกู้ ถึงแม้ว่ากองทุนหมู่บ้านมะม่วงจะได้จัดตั้งกองทุนมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้วก็ตาม เนื่องจากประชาชนในหมู่บ้านมีจำนวนน้อยจึงทำให้สมาชิกในกองทุนมีต่ำกว่าเกณฑ์ที่ได้ระบุไว้ในระเบียบ จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ผู้ประเมินในฐานะที่เข้าไปศึกษาอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านมะม่วงต้องวิเคราะห์สาเหตุที่ทางกองทุนยังไม่ได้รับการอนุมัติเงิน ผู้ประเมินจึงได้ทำรายงานการประเมินในรูปของสารนิพนธ์ (Substantive Report) เพื่อแสดงถึงจุดอ่อนจุดแข็งข้อดีข้อด้อยที่ควรปรับปรุงพัฒนาภายในกองทุนหมู่บ้านมะม่วงที่เป็นกรณีศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษาบ้านมะม่วง หมู่ที่ 8 ตำบลทุ่งขี้เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โดยที่พื้นที่นี้ยังไม่ได้รับการจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท มีวัตถุประสงค์ของการประเมินดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อทราบสภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ของหมู่บ้านมะม่วงที่เป็นกรณีศึกษา
- 2) เพื่อวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งถึงสาเหตุของการที่กองทุนหมู่บ้านมะม่วงไม่ได้รับการอนุมัติจัดสรรเงินกองทุน
- 3) เพื่อวิเคราะห์โอกาส ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในกองทุนหมู่บ้านมะม่วงที่เป็นกรณีศึกษา
- 4) เพื่อให้ได้ข้อสรุปและแนวทางการพัฒนาในด้านการบริหารจัดการกองทุนให้มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

3. กรอบแนวคิดทฤษฎี

กรอบแนวคิดทฤษฎีที่ผู้ประเมินนำมาประเมินกองทุนหมู่บ้านมะม่วงซึ่งยังไม่ได้ได้รับการจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาทนั้น จะใช้วิธีการวิเคราะห์ SWOT ซึ่งมีความหมายดังนี้

S	มาจากคำว่า	Strength	คือ จุดแข็งหรือจุดเด่นขององค์กร
W	มาจากคำว่า	Weakness	คือ จุดอ่อนขององค์กร
O	มาจากคำว่า	Opportunity	คือ โอกาสที่องค์กรจะได้รับการพัฒนา
T	มาจากคำว่า	Threat	คือ ปัญหาหรืออุปสรรคที่บั่นทอนความสำเร็จ

ก้าวหน้าองค์กร

4. วิธีดำเนินการ

ในกรณีประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ณ บ้านมะม่วง หมู่ที่ 8 ตำบลบึงจี่เหล็ก อำเภอสองเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งยังไม่ได้ได้รับการจัดสรรเงินกองทุนนั้นมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

- ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวัตถุประสงค์ หลักการ เป้าหมาย ของนโยบายกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติให้เข้าใจ
- ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงาน การบริหารจัดการกองทุน คณะกรรมการกองทุน สมาชิกกองทุน ของกองทุนหมู่บ้านมะม่วงที่เป็นกรณีศึกษา
- ขั้นตอนที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ
 - แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่ได้จากผู้ประเมินสามารถเก็บรวบรวมได้โดยตรงจากกลุ่มเป้าหมาย โดยอาศัยวิธีการเก็บข้อมูลที่สำคัญ 3 วิธี ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสำรวจ โดยใช้แบบเก็บข้อมูล บร.1 – บร.12
 - แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่ได้มาจากส่วนราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2ค) แผนพัฒนาตำบลประจำปี พ.ศ.2545 แผนพัฒนาตำบล 5 ปี (พ.ศ.2545 – 2549) และเอกสารกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น
- ขั้นตอนที่ 4 นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้จากทั้ง 2 แหล่งมาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis
- ขั้นตอนที่ 5 สรุปผลการวิเคราะห์และข้อเสนอแนะ

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ณ บ้านมะม่วง หมู่ที่ 8 ตำบลบึงชีเหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งยังไม่ได้รับการจัดสรรเงินกองทุนนั้น คาดว่าจากการศึกษาครั้งนี้จะได้รับประโยชน์ดังต่อไปนี้

- 1) ได้ทราบสภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจ สังคมของหมู่บ้านมะม่วงที่เป็นกรณีศึกษา
- 2) ได้ทราบผลการวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของกองทุนหมู่บ้านมะม่วงถึงสาเหตุของการไม่ได้รับการอนุมัติจัดสรรเงินกู้
- 3) ได้ทราบผลการวิเคราะห์โอกาส ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในกองทุนหมู่บ้านมะม่วงที่เป็นกรณีศึกษา
- 4) ได้ข้อสรุปและแนวทางการพัฒนาในด้านการบริหารจัดการกองทุนให้มีประสิทธิภาพ

บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายของรัฐบาลซึ่งมี พ.ศ.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มและการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง โดยได้นำหลักปรัชญาที่ส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

- เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
- ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
- เกื้อกูลผลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
- เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม
- กระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นจะประสบความสำเร็จดังวัตถุประสงค์ของโครงการได้ควรมีหลักการสำคัญ 6 ประการ คือ

- 1) ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการจัดตั้งกองทุน
- 2) จิตสำนึกในการเป็นเจ้าของทุน ส่วนร่วมในการกำหนดกติกาด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
- 3) ความสามัคคี ประสานความร่วมมือในด้านการเรียนรู้
- 4) การบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพ
- 5) พัฒนาประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน กระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น
- 6) ติดตามกำกับ ประเมินผลโครงการ

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับกองทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน
- 2) ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง
- 3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4) กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
- 5) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
- 2) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544
- 3) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
- 4) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544
- 5) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 ประเด็น ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

2.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีชื่อย่อว่า กทบ. มีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการจำนวนไม่เกิน 4 คน ให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการจำนวนอย่างน้อยสามคนแต่ไม่เกินเจ็ดคน
- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้หากไม่มีการแต่งตั้งใหม่เมื่อพ้นวาระให้ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่
- การประชุมคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเสียงเป็นเสียงชี้ขาด

2.2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- สำนักงานมีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติงานธุรการ ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้งนโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน ประสานงานกับส่วนราชการ สนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากร รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อกรรมการ

(รายละเอียดเพิ่มเติมปรากฏอยู่ในภาคผนวก ก)

3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ซึ่งกล่าวไว้ดังนี้

1. จะต้องมีจำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุมสามในสี่ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด
2. การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นไปตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 มีดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนวันที่ได้รับเลือกเป็นกรรมการกองทุน
- 2) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
- 3) ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และไม่มีประวัติเสียหายทางการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- 4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- 5) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
- 6) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิด แต่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินและความผิดฐานบุกรุก
- 7) ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์กร หรือหน่วยงานที่สังกัด
- 8) ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540
- 9) ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20(3) และ (4)

(รายละเอียดเพิ่มเติมปรากฏอยู่ในภาคผนวก ก)

4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและแบบประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชน รวมทั้งให้ข้อมูลรายละเอียดตามความเป็นจริงสำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อไป

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนประกอบสำคัญ 5 ส่วน ได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน/ชุมชน
2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชน
3. การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน/ชุมชน
4. ทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชน
5. แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อได้รับการสนับสนุนเป็นวงเงินไม่เกิน 1,000,000 บาท จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

(รายละเอียดเพิ่มเติมปรากฏอยู่ในภาคผนวก ก)

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมะม่วง ตำบลบึงขี้เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. ที่ตั้งกองทุน
บ้านมะม่วง เลขที่ 8/1 หมู่ที่ 8 ตำบลบึงขี้เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา 30170 โทรศัพท์ 044-418009
2. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน
 - 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
 - 2) เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินสัจจะ และเงินรับฝาก
 - 3) เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักวิธีดำเนินงานและการบริหารงานในระบบกลุ่ม
 - 4) เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออมทรัพย์และสะสมรายได้
 - 5) ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพของสมาชิก
 - 6) ส่งเสริมการบริหารการตลาดด้วยตนเอง

- 7) รวมกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
3. แหล่งที่มาของกองทุน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินดังนี้
 - 1) เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้
 - 2) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้
 - 3) เงินกู้ยืม
 - 4) ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดจากกองทุน
 - 5) เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับ โดยไม่มีเงื่อนไขผูกพันหรือภาระติดพันอันใด
4. คุณสมบัติของสมาชิก
 - 1) เป็นผู้ที่มีพำนักหรือพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านมะม่วงเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าหกเดือนก่อนการจัดตั้งกองทุน
 - 2) เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
 - 3) เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุน ได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
 - 4) อดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ
 - 5) ถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้นแต่ต้องไม่เกินหนึ่งในห้าของหุ้นทั้งหมดที่มีอยู่ในกองทุน
5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก
 - 1) ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุน
 - 2) ผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนสามารถยื่นความจำนงหรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนได้เดือนละ 1 ครั้ง
 - 3) คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาคุณสมบัติของสมาชิกและเห็นสมควรรับบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกจะแจ้งบุคคลนั้นให้ชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าหุ้นภายในสามวันนับจากวันที่ได้รับแจ้งให้เข้าเป็นสมาชิก
 - 4) ผู้ที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกจะต้องเสียค่าสมัครรายละ 10 บาท
6. การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิกตามเหตุต่าง ๆ ดังต่อไปนี้
 - 1) ตาย
 - 2) ลาออก
 - 3) วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
 - 4) ที่ประชุมใหญ่มีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงสองในสามของผู้เข้าร่วมประชุม
 - 5) จงใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก

- 6) นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้
- 7) มีลักษณะและหรือคุณสมบัติไม่ตรงกับที่ระบุไว้
7. หุ้น ๆ หนึ่งมีมูลค่าหุ้นละ 10 บาท สมาชิกจะต้องถือหุ้นอย่างน้อย 1 หุ้น โดยสามารถเพิ่มและชำระค่าหุ้นได้ปีละ 1 ครั้ง
8. ประเภทการกู้ยืม สมาชิกสามารถยื่นคำขอกู้เงินต่อคณะกรรมการกองทุนเพื่อนำไปใช้จ่ายในกิจกรรมดังต่อไปนี้
 - 1) การพัฒนาอาชีพ
 - 2) การสร้างงาน
 - 3) การสร้างและหรือเพิ่มรายได้
 - 4) ลดรายจ่าย
 - 5) อุทสาหกรรมและหรือวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน
 - 6) บรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน
9. การอนุมัติเงินกู้

สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจะต้องจัดทำโครงการเพื่อขอกู้เงินจากคณะกรรมการกองทุนโดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้เงินอย่างชัดเจน ลักษณะโครงการที่สมาชิกสามารถยื่นขอกู้เงินต้องมีลักษณะหรือคุณสมบัติคือเป็นโครงการที่สามารถดำเนินการได้จริง มีความเป็นไปได้ทางการตลาด และสามารถเห็นได้ชัดเจนว่ามีความคุ้มค่าต่อการลงทุน
10. วงเงินกู้

ให้สมาชิกกู้เงินได้ในวงเงินไม่เกินรายละสองหมื่นบาท ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่าสองหมื่นบาท คณะกรรมการจะเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกินห้าหมื่นบาท
11. หลักประกันเงินกู้และการชำระคืนเงินกู้
 - 1) เงินกู้ต้องใช้สมาชิกของกองทุนจำนวนสองคนเป็นผู้ค้ำประกัน สำหรับเงินกู้เพื่อบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วนให้ทำสัญญาเพียงอย่างเดียว
 - 2) การชำระคืนเงินกู้ให้ผู้กู้ส่งคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยภายในหนึ่งปี เว้นแต่เงินกู้เพื่อบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วนให้ผู้กู้ส่งคืนเงินกู้เต็มจำนวนพร้อมดอกเบี้ยภายในระยะเวลาไม่เกินหนึ่งร้อยยี่สิบวัน
12. อัตราดอกเบี้ยและค่าปรับ

อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ร้อยละ 2 บาทต่อปี

ค่าปรับในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาเงินกู้ให้ผู้กู้เสียค่าปรับในอัตราร้อยละหนึ่งบาทต่อวันเว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้จากคณะกรรมการกองทุน

13. การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี เมื่อสิ้นปีทางบัญชีของกองทุนและได้ปิดบัญชีตามมาตรฐานการบัญชีรับรองโดยทั่วไปแล้ว ปรากฏว่ามีกำไรสุทธิ คณะกรรมการกองทุนจะนำกำไรสุทธิมาจัดสรรได้ดังนี้

- 1) เป็นทุนสำรองกลุ่มในอัตราร้อยละ 30
- 2) เป็นทุนขยายงานในอัตราร้อยละ 10
- 3) เป็นทุนสาธารณณะในอัตราร้อยละ 10
- 4) เป็นเงินเฉลี่ยคืนสมาชิกในอัตราร้อยละ 30
- 5) เป็นเงินค่าตอบแทนแก่คณะกรรมการกองทุนในอัตราร้อยละ 10
- 6) เป็นทุนเพื่อจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกในอัตราร้อยละ 10

14. คณะกรรมการกองทุนจะตรวจสอบบัญชีของกองทุนและรายงานการตรวจสอบบัญชีต่อคณะกรรมการสนับสนุนเพื่อทราบถึงความก้าวหน้า ฐานะทางการเงิน และผลการดำเนินงานของกองทุนทุกสามเดือนและทุกรอบปี

(รายละเอียดเพิ่มเติมปรากฏอยู่ในภาคผนวก ก)

6. หลักการประเมินโครงการ โดยใช้ SWOT Analysis

“SWOT” เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์หน่วยงาน โดยพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อหน่วยงานว่ามีจุดอ่อนจุดแข็งต่อการปฏิบัติงานของหน่วยงานอย่างไร เช่น ผลกระทบทางด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และด้านเทคโนโลยี เป็นต้น นอกจากนี้ก็ลงลึกไปวิเคราะห์ถึงสถานะการเปลี่ยนแปลงภายในหน่วยงาน เช่น ระบบการบริหารงาน ทรัพยากรบุคคล บทบาทหน้าที่ เครื่องมือเครื่องใช้ ระเบียบ ข้อกฎหมายต่าง ๆ เงินงบประมาณ และกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะสร้างโอกาสให้หน่วยงานมีความเจริญเติบโตหรือมีบทบาทสูงกว่าเดิมหรืออาจจะเป็นอุปสรรคหรืออันตรายในการสร้างแรงบันดาลใจที่ต้องลดบทบาทลง ทำให้มีขนาดเล็กลง และสุดท้ายอาจจะต้องยกเลิกไปในที่สุด

ความหมายของ SWOT

“S” มาจากคำว่า “Strength” คือ มีจุดแข็งหรือจุดเด่นอะไรบ้างที่เสริมสร้างให้หน่วยงานเข้มแข็งขึ้น

“W” มาจากคำว่า “Weakness” คือ จุดอ่อนของหน่วยงาน อาการป่วยของหน่วยงานอาจจะมีบางส่วน บางองค์ประกอบที่กระทบต่อหน่วยงาน แต่หน่วยงานยังอนุรักษ์ไว้หรือยืนยันไม่เปลี่ยนแปลงทำที่

“O” มาจากคำว่า “Opportunity” คือ โอกาสที่หน่วยงานจะได้รับการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจจะเป็นความพร้อมและศักยภาพของบุคลากร

“T” มาจากคำว่า “Threat” คือ แรงกดดันหรืออันตรายที่บั่นทอนความเจริญก้าวหน้าของหน่วยงานซึ่งเป็นเรื่องที่หน่วยงานจะต้องปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น ระเบียบข้อกฎหมายที่ล้าสมัยซ้ำซ้อนกันจนไม่สามารถชำระสะสางได้ หรือเป้าหมายการทำงานไม่ชัดเจน

การวิเคราะห์ SWOT มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

1) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในหน่วยงาน ซึ่งมีมาตรฐานหรือตัวแปรที่สำคัญในการวิเคราะห์ กล่าวคือ

(1) สภาพแวดล้อมในหน่วยงาน

- ด้านทรัพยากร ได้แก่ บุคลากร องค์กรประชาชน งบประมาณ
- วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เทคโนโลยี
- ด้านโครงสร้าง นโยบาย ระบบการทำงาน บทบาทหน้าที่
- ด้านระเบียบข้อกฎหมาย
- ด้านการสนับสนุนจากภายนอก

(2) ศักยภาพในหน่วยงาน ได้แก่

- จุดแข็งของหน่วยงาน
- จุดอ่อนของหน่วยงาน

2) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อหน่วยงาน มีตัวแปรที่สำคัญในการวิเคราะห์ กล่าวคือ

(1) สภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่

- ด้านสังคม
- ด้านการเมืองการปกครอง
- ด้านเศรษฐกิจ
- ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่าย

(2) ผลกระทบต่อหน่วยงาน ได้แก่

- ด้านเชิงบวก ซึ่งเป็นช่องทางหรือโอกาสของหน่วยงาน
- ด้านเชิงลบ ซึ่งเป็นอุปสรรคหรืออันตรายของหน่วยงาน

SWOT Analysis จึงเป็นอีกหนึ่งเทคนิคที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ชุมชนท้องถิ่น เพราะ SWOT เป็นเทคนิควิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของหน่วยงานหรือองค์กร เมื่อนำ SWOT มาใช้กับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเราจึงสามารถวิเคราะห์ว่าชุมชนท้องถิ่นมีจุดอ่อนและจุดแข็งอย่างไรบ้าง ผลจากการทำ SWOT จะทำให้ทราบสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของหมู่บ้าน ผลดังกล่าวสามารถนำมาวางแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

7. เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

นางลัดกษณ์ เดชระพิพงษ์ วารสารการศึกษาออกโรงเรียน. ได้กล่าวเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านไว้ว่า กองทุนหมู่บ้านตามนโยบายรัฐบาลดังกล่าวคือเกิดเวทีค้นหาและเฟ้นหาคนดี คนที่น่าเชื่อถือ เกิดการรวมตัวกันเพื่อประชุมร่วมกันอย่างน้อย 3 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในชุมชน เพราะชุมชนไม่เคยมีคนมาประชุมมากขนาดนี้เนื่องจากไม่เคยร่วมมือกันได้ภาพของคนในชุมชนประชุมร่วมกัน

หนังสือพิมพ์รายปักษ์อีสานโพสต์นิวส์ ปีที่ 13 ฉบับที่ 29 ประจำเดือนสิงหาคม 2544 หน้า 12 ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท จังหวัดนครราชสีมาได้ทำงานเชิงรุกมีความก้าวหน้ามากได้จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2544 และทำประชาคมตำบลนำร่องอำเภอขามทะเลสอ อำเภอวังน้ำเขียว ได้เห็นถึงภาพรวมชุมชนมีความเข้มแข็งกระตือรือร้นที่จะร่วมกันคิด นอกจากนั้นจังหวัดได้กำหนดให้อำเภอ/กิ่งอำเภอ จัดเวทีประชาคมตำบลนำร่องและขยายผลไปให้ครบทุกตำบลหมู่บ้านให้แล้วเสร็จภายในเดือนกรกฎาคม 2544

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันอังคารที่ 15 มกราคม 2545 หน้า 6 ได้กล่าวการบริหารกองทุนล้านบาทให้มีประสิทธิภาพว่า การบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องสร้างความรู้ การบริหารจัดการที่โปร่งใส การดำเนินงานเน้นสนับสนุนและช่วยแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนมากกว่ายึดกฎระเบียบตายตัว จึงต้องแก้ไขระบบที่ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง การติดตามช่วยเหลือปัญหาแก่ชาวบ้าน การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่คณะกรรมการกองทุน การพัฒนาตัวชี้วัด การบริหารแบบโปร่งใส เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนทุกระดับมีแนวทางพัฒนาภาคให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันเสาร์ที่ 19 มกราคม 2545 หน้า 20 ได้กล่าวถึงความคืบหน้าของนโยบายกระจายรายได้สู่ชุมชนระดับรากหญ้าปรากฏผ่านโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหลังจากรัฐบาลดำเนินโครงการไปได้ประมาณ 5 เดือน ขณะนี้โอนเงินให้แล้ว 97% นอกจากนี้คณะกรรมการประเมินเบื้องต้นเห็นว่ามีแนวโน้มหนี้สูญมาก เนื่องจากผู้กู้ไม่สามารถชำระคืนได้ ปัญหาหลักคือระยะเวลาใช้คืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย 1 ปีเร็วเกินไป ส่วน

ใหญ่ชาวชนบทใช้เงินกู้สำหรับลงทุนเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ที่ยังไม่ทันขายผลผลิตมาชำระหนี้ตามกำหนดได้

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันพฤหัสบดีที่ 31 มกราคม 2545 หน้า 12 ได้กล่าวเกี่ยวกับบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านก้าวอย่างที่ต้องฟันฝ่าว่าโครงการบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์มาตลอด เพราะเป็นการทำหลักสูตรแบบเร่งรีบ คู่มือชุดวิชาต่าง ๆ ก็ทำกันอย่างฉุนเฉียว เครื่องมืออาคารสถานที่เรียนก็ไม่มีความพร้อม สถาบันแต่ละแห่งต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้ากันเองด้วยเหตุนี้ร่วมกับคุณภาพการผลิตบัณฑิตที่ผ่านมาจากสถาบันราชภัฏทำให้สังคมไม่ไว้วางใจว่าสถาบันราชภัฏจะสามารถผลิตบัณฑิตได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ นอกจากนั้นยังต้องฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ระหว่างทำงานในพื้นที่ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องใหม่ทั้งสิ้น ประกอบกับมีหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานเข้าไปตรวจสอบดูแล ซึ่งมาตรฐานของแต่ละหน่วยงานก็แตกต่างกันการทำงานจึงไม่ใช่เรื่องง่ายอย่างที่หลายคนคิด

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันพุธที่ 7 สิงหาคม 2545 หน้า 12 ได้กล่าวว่างกองทุนชุมชนเมืองล้มเหลวการดำเนินงานของกองทุนชุมชนเมืองตั้งแต่ดำเนินโครงการมาดำเนินการได้เพียง 30% ไม่สามารถจัดตั้งได้เพราะชุมชนมีความสลับซับซ้อน มีปัญหาทางการเมืองแทรกแซงตลอดเวลา การจัดตั้งกองทุนพัฒนาหมู่บ้านสามารถพัฒนาไปได้ไกลกว่าการจัดตั้งกองทุนชุมชนเมือง โดยการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านสามารถจัดตั้งกองทุนได้ทั้งสิ้น 71,234 แห่ง จากเป้าหมาย 71,504 แห่ง และสามารถจัดสรรโอนเงินไปแล้ว 70,723 แห่ง ขณะที่ในส่วนชุมชนเมืองจากเป้าหมายที่ตั้งไว้ 2,332 แห่ง ยังเหลืออีก 346 แห่ง โอนเงินไปแล้ว 1,886 แห่ง ส่วนในกทม. จัดตั้งได้เพียง 251 แห่ง จากเป้าหมาย 1,045 แห่ง และมีการโอนเงินไปได้เพียง 70 แห่ง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

1. วิธีประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านมะม่วง ตำบลบุ่งชี้เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา ซึ่งยังไม่ได้รับการอนุมัติจัดสรรเงินกู้ รูปแบบในการประเมินเป็นการประเมินตาม สภาพความเป็นจริงภายในหมู่บ้าน โดยใช้ SWOT Analysis เพื่อหาจุดอ่อนจุดแข็งภายในกองทุน หมู่บ้านเพื่อศึกษาถึงสาเหตุของการที่ไม่ได้รับการอนุมัติจัดสรรเงินกู้จากรัฐบาล การวิเคราะห์ SWOT นั้นได้มีหลักวิชาการต่าง ๆ ในการนำมาวิเคราะห์เพื่อเพิ่มมิติในการประเมิน ซึ่งเป็นอีก เทคนิคหนึ่งที่น่าสนใจในการประเมินโครงการ

แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในของหน่วยงาน หรือ SWOT Analysis เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการสร้างความพร้อมให้แก่องค์กร การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ภายในและภายนอกของหน่วยงานเป็นการหาข้อมูลเพื่อเตรียมความพร้อมของหน่วยงาน ซึ่งอาจมุ่ง ประโยชน์หลากหลายตามความต้องการเฉพาะของแต่ละองค์การ ประโยชน์ที่สำคัญในแง่ขององค์กร ได้แก่

1. การแก้ไขและป้องกันปัญหาขององค์การ

ข้อมูลที่ได้รับจากการวิเคราะห์นั้นมีส่วนสำคัญในการทำให้้องค์การหรือผู้บริหารองค์ การได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เมื่อได้รับทราบปัญหาแล้ว หากผู้บริหารต้องการแก้ไข ปัญหาที่สามารถทำได้ชัดเจนขึ้น การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในจึงช่วยให้ทราบจุด อ่อนที่สามารถแก้ไขได้ นอกจากนี้การได้รับทราบหรือคาดคะเนการคุกคามหรือแรงกดดัน ที่เกิดขึ้นก็ช่วยให้้องค์การและผู้บริหารสามารถดำเนินการแก้ไขหรือเตรียมตัวป้องกัน เพื่อขจัดปัญหาจากภายนอกหรือบรรเทาปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้

2. ช่วยเสริมสร้างความพร้อมและใช้ประโยชน์จากโอกาสใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น

การตระหนักถึงจุดแข็งจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในของ้องค์การช่วยให้ผู้ บริหารสามารถวางกลยุทธ์การใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่มีอยู่ สามารถส่งเสริมรักษาจุดแข็งดังกล่าวให้มั่นคงยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันการได้ตระหนักถึงโอกาสที่เปิดเผยด้วยพร้อมช่วยให้ ้องค์การสามารถเตรียมตัวเพื่อแสวงหาประโยชน์จากโอกาสดังกล่าวได้

3. สนับสนุนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ขององค์กร

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของหน่วยงานจัดได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารเชิงกลยุทธ์ กล่าวคือ องค์กรใดก็ตามที่มีการบริหารงานโดยมีแผนและทิศทางที่ชัดเจน ต้องกำหนดกลยุทธ์ ซึ่งเป็นแผนระดับสูงสุดขององค์กรที่มุ่งบรรลุภารกิจวัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์กรระยะยาว การกำหนดแผนกลยุทธ์ได้อย่างเหมาะสมต้องอาศัยข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับองค์กรซึ่งต้องอาศัยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

4. เพื่อปรับองค์กรให้สามารถตอบสนองกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงรอบตัวได้

ในยุคปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ดังนั้นองค์กรจำเป็นต้องเป็นองค์กรเรียนรู้ (Learning Organization) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมจึงเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งช่วยสร้างประสิทธิภาพขององค์กรให้เป็นองค์กรเรียนรู้ที่สามารถแก้ไขปัญหาได้ก่อน สามารถเตรียมตัวรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ทันท่วงที และสามารถฉกฉวยโอกาสได้อย่างเหมาะสม

กล่าวได้ว่า SWOT เป็นวิธีการดูสภาพแวดล้อมทั้งภายในองค์กรหรือภายนอกองค์กร การดูสภาพแวดล้อมภายในองค์กรเปรียบเหมือนการวิเคราะห์ตัวเองในด้านต่าง ๆ คือด้านที่เป็นจุดแข็ง (Strengths) และด้านที่เป็นจุดอ่อน (Weakness) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรเพื่อหาโอกาส (Opportunity) และภัยคุกคาม (Threat)

1. สภาพแวดล้อมภายในองค์กร

เป็นการพิจารณาสภาวะต่าง ๆ ที่สำคัญขององค์กรโดยพิจารณาจากสิ่งใกล้ตัว อาจแบ่งออกได้หลายกลุ่มประเภทตามลักษณะปัจจัยองค์ประกอบขององค์กร ที่สำคัญได้แก่

1.1 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ

- (1) ขนาดและสถานที่ตั้ง
- (2) อาคารสถานที่
- (3) สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ

1.2 ทรัพยากรมนุษย์

- (1) ผู้นำหรือผู้บริหาร
- (2) สมาชิกส่วนใหญ่ขององค์กร
- (3) ลูกค้า
- (4) ผู้สนับสนุนหรือผู้เกี่ยวข้องอื่นขององค์กร

1.3 ทรัพยากรการเงิน วัสดุ และเทคโนโลยี

- (1) งบประมาณ
- (2) เครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์ต่าง ๆ
- (3) เทคโนโลยี

1.4 การบริหารจัดการ วิธีการดำเนินการภายในองค์กรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

- (1) การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบ
- (2) โครงสร้างและการแบ่งส่วนงาน
- (3) ระบบความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภายในองค์กร
- (4) การบริหารการเงิน การบุคคล การพัสดุ และการบริหารทรัพยากรอื่น
- (5) ระบบการบริหารเฉพาะด้าน
- (6) ระบบบริการ

1.5 วัฒนธรรมและบรรยากาศแวดล้อมภายในองค์กร

- (1) วัฒนธรรมในการทำงาน
- (2) สถานภาพทางสังคมขององค์กร
- (3) บรรยากาศทางสังคมขององค์กร

2. สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร

สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรอาจส่งผลกระทบต่อองค์กรได้สองประการสำคัญคือ ส่งผลในทางบวกหรือทางลบ สภาพแวดล้อมที่ส่งผลในทางบวกถือเป็นโอกาส (Opportunity) เป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ แต่สภาพแวดล้อมนอกที่ส่งผลในทางลบถือเป็นภัยคุกคาม (Threats) หรือเป็นอันตรายต่อองค์กร

สภาพแวดล้อมภายนอกอาจเป็นสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม พัฒนาการทางเทคนิควิทยาการใหม่ ๆ หรือการเปลี่ยนแปลงทัศนคติสังคมภายนอกที่มีต่อองค์กร โดยทั่วไปสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรประกอบด้วย

- 2.1 สภาพแวดล้อมทางการเมือง
- 2.2 คู่แข่ง
- 2.3 ผู้สนับสนุน
- 2.4 กฎหมาย กฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติ
- 2.5 สภาพแวดล้อมทางเทคนิควิทยาการ
- 2.6 สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ
- 2.7 สภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรม

2.8 สภาพแวดล้อมอื่น ๆ

ในภาพรวม การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กรเป็นการวิเคราะห์ประเด็นเรื่องราวต่าง ๆ ในองค์กร เพื่อกำหนดจุดแข็งจุดอ่อน จัดลำดับความสำคัญและหาทางแก้ไขจุดอ่อน เสริมจุดแข็ง ส่วนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกเป็นการวิเคราะห์ประเด็นเรื่องราวภายนอกองค์กร เพื่อกำหนดภัยคุกคาม และโอกาสสำหรับองค์กร ผลการวิเคราะห์นี้จะช่วยให้้องค์กรเตรียมตัวล่วงหน้าในการป้องกันภัยหรือเปลี่ยนภัยคุกคามให้เป็น โอกาส และพยายามฉกฉวยโอกาสที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ส่วนประกอบของการวิเคราะห์ SWOT

1. จุดแข็ง (Strength)

จุดแข็งเป็นสิ่งที่อยู่ภายใต้การควบคุมขององค์กรหรือหน่วยงานและเป็นสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จุดแข็งต้องมีการธำรงรักษาไว้เป็นหลัก และนำมาใช้เพื่อลดจุดอ่อน

2. จุดอ่อน (Weakness)

จุดอ่อนเป็นสิ่งที่อยู่ภายใต้การควบคุมขององค์กรหรือหน่วยงานและเป็นสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ถือเป็นจุดด้อยส่วนที่ขาดหายไป ซึ่งจำเป็นต้องมีการกำจัดออกไป

3. โอกาส (Opportunity)

โอกาส หมายถึง ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางบวก ซึ่งองค์กรหรือหน่วยงานต้องหาประโยชน์เพื่อทำให้โครงการมีศักยภาพและมีความเป็นไปได้ ปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยที่อยู่นอกเหนือการควบคุมขององค์กรหรือหน่วยงาน

4. อุปสรรค (Threat)

อุปสรรค หมายถึง ปัจจัยสิ่งแวดล้อมภายนอกที่มีผลทางลบ ซึ่งปกติจะอยู่นอกเหนือการควบคุมขององค์กรหรือหน่วยงาน

การวิเคราะห์ SWOT ที่ได้กล่าวมาข้างต้นผู้ประเมินได้นำกรอบการวิเคราะห์ SWOT ในรูปของแผนภูมิการประเมินเพื่อใช้เป็นกรอบวิธีการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านมะม่วง ตำบลบึงขี้เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งแสดงรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

กรอบการวิเคราะห์ SWOT

ปัจจัยทางบวก

ปัจจัยทางลบ

ในปัจจุบัน

สามารถควบคุม
ได้โดยชุมชนสามารถควบคุม
ได้โดยชุมชน

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weakness)
วิเคราะห์ด้านที่เกี่ยวข้องกับ - ปัจจัยทางด้านองค์กรและการจัดการ - ปัจจัยทางด้านการตลาด - ปัจจัยทางด้านเทคนิค - ปัจจัยทางด้านการผลิต	
(ซ้ารงรักษาไว้)	(กำจัดออก)
วิเคราะห์ด้านที่เกี่ยวข้องกับ - สิ่งแวดล้อมทางการเมือง - สิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจ - สิ่งแวดล้อมทางสังคม-วัฒนธรรม - สิ่งแวดล้อมทางเทคโนโลยี	
(หาประโยชน์)	(ต้องผ่านพ้น)
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)

สิ่งแวดล้อมภายใน
สิ่งแวดล้อมภายนอกสิ่งแวดล้อมภายใน
สิ่งแวดล้อมภายนอกนอกเหนือการ
ควบคุมของชุมชนนอกเหนือการ
ควบคุมของชุมชน

ในอนาคต

ปัจจัยทางบวก

ปัจจัยทางลบ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) หมายความว่า กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษา ซึ่งอาจเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร หน่วยการปกครอง หรืออาจเป็นสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ หรือเป็นสิ่งไม่มีชีวิต

สำหรับประชากรที่ใช้ในการศึกษานานะม่วง หมู่ที่ 8 ตำบลบึงจี่เหล็ก อำเภอสองเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีประชากรอาศัยอยู่จำนวนน้อย มีความหมายดังนี้

- 1) ประชากร หมายถึง จำนวนสมาชิกในหมู่บ้านมะม่วงซึ่งมีจำนวน 42 คน
- 2) ประชากร หมายถึง จำนวนสมาชิกกองทุนหมู่บ้านมะม่วงซึ่งมีจำนวน 36 คน
- 3) ประชากร หมายถึง จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้านซึ่งมีจำนวน 10 หลังคาเรือน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample or Sampling Group) หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นตัวอย่างเพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษา

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานานะม่วง หมู่ที่ 8 ตำบลบึงจี่เหล็ก อำเภอสองเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีประชากรน้อยจึงได้ใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนทั้งหมด มีความหมายดังนี้

- 1) กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง สมาชิกในหมู่บ้านจำนวน 36 คนเป็นตัวแทนประชากรทั้งหมด
- 2) กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง สมาชิกกองทุนหมู่บ้านจำนวน 36 คน
- 3) กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง ครัวเรือนในหมู่บ้าน 10 ครัวเรือน

****หมายเหตุ** ในกรณีบ้านมะม่วง หมู่ที่ 8 ตำบลบึงจี่เหล็ก อำเภอสองเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนประชากรน้อยเพียง 42 คน จำนวนครัวเรือนมีเพียง 10 หลังคาเรือน ผู้ประเมินจึงได้ศึกษาจากประชากรทั้งหมด

3. เครื่องมือ ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะต้องมีความเหมาะสมกับการใช้รวบรวมข้อมูลที่มีลักษณะแตกต่างกัน ดังนั้นจะต้องมีการเลือกเครื่องมือที่เหมาะสมที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้สอดคล้องกับความต้องการและมีประสิทธิภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านมะม่วง ตำบลบึงจี่เหล็ก อำเภอสองเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งยังไม่ได้รับการอนุมัติจัดสรรเงินกู้ยืม ใช้เครื่องมือในการประเมินโครงการดังนี้

- 1) การสังเกต (Observation) โดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายตามโครงสร้างของพฤติกรรมที่ต้องการสังเกต โดยที่กลุ่มเป้าหมายไม่รู้ตัว และได้มีการบันทึกข้อมูลจากการสังเกตลงในแบบฟอร์มการเก็บข้อมูล
- 2) แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยผู้ประเมินได้จัดทำขึ้นเพื่อสอบถามข้อมูลที่ต้องการจากกลุ่มเป้าหมาย
- 3) แบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยการกำหนดประเด็นคำถามเพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเมื่อต้องการทราบข้อมูล ความคิดเห็น ทักษะคิดต่าง ๆ
- 4) การจัดเวทีประชุมชาวบ้านในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล
- 5) การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม โดยผู้ประเมินได้เข้าร่วมสังเกตการณ์ในการจัดเวทีประชาคมทั้งในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล
- 6) การวิเคราะห์เอกสารจากแบบรายงานจากส่วนกลาง คือ
 - แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน (บร.1)
 - แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (บร.2)
 - แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.3)
 - แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน (บร.4)
 - แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.5)
 - แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.6)
 - แบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน (บร.7)
 - โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (บร.8)
 - แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (บร.9)
 - แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน (บร.10)
 - แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี (บร.11)
 - การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน (บร.12)

3.2 ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวแปร (Variable) คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการหาคำตอบของปัญหาอาจมีค่าคงที่หรือแปรเปลี่ยนค่าไปได้ ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะและโครงสร้างของสิ่งที่กำลังศึกษา

ตัวชี้วัด (Indicators) หมายถึง ข้อความที่แสดงระบุประเด็นที่ต้องการประเมินหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษา

การประเมินกองทุนหมู่บ้านมะม่วง ตำบลลุงชีเหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งยังไม่ได้รับการจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท โดยใช้ SWOT Analysis เป็นกรอบการประเมิน ตัวแปรและตัวชี้วัดในการประเมินโครงการมีดังนี้

ตัวแปรที่ 1 บริบทชุมชน - สภาพเศรษฐกิจ สังคม ภายในหมู่บ้านมะม่วงมีความเป็นอยู่แบบพอเพียง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร

- ตัวชี้วัด**
1. รายได้เฉลี่ยของประชาชน
 2. การว่างงานและการประกอบอาชีพ

ตัวแปรที่ 2 จุดแข็ง (Strengths) - จุดแข็งเป็นสิ่งที่อยู่ภายใต้การควบคุมของชุมชนเป็นสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนที่อยู่ในปัจจุบัน ต้องมีการธำรงรักษาไว้เป็นหลัก

- ตัวชี้วัด**
1. ชุมชนมีความเข้มแข็ง
 2. ชุมชนพึ่งพากันในลักษณะเครือญาติ
 3. ชุมชนมีภูมิปัญญาชาวบ้าน
 4. ปัจจัยทางการผลิตอุดมสมบูรณ์
 5. ชุมชนภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น

ตัวแปรที่ 3 จุดอ่อน (Weakness) - จุดอ่อนเป็นที่อยู่ภายใต้การควบคุมของชุมชนและเป็นสิ่งที่อยู่ในปัจจุบัน ถือเป็นจุดค้อยที่ขาดหายไป ซึ่งจำเป็นต้องมีการกำจัดออกหรือจัดการเพิ่มเติมเพื่อให้ได้มาอย่างรวดเร็ว

- ตัวชี้วัด**
1. ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในวัยชรา
 2. ระดับการศึกษาของประชาชนยังอยู่ในขั้นต่ำ
 3. ขาดการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพ
 4. ขาดผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ
 5. ขาดบุคลากรที่มีประสิทธิภาพในการประสานงาน

ตัวแปรที่ 4 โอกาส (Opportunities) - ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางบวกที่เอื้อต่อชุมชน ซึ่งชุมชนต้องการประโยชน์ทำชุมชนมีศักยภาพ เป็นปัจจัยที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของชุมชน

ตัวชี้วัด

1. นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
2. นโยบายตำบลละ 1 ล้านบาท
3. นโยบายหมู่บ้านละ 1 แสนบาท
4. โครงการส่งเสริมขององค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
5. ชุมชนอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว

ตัวแปรที่ 5 อุปสรรค (Threats) - ปัจจัยสิ่งแวดล้อมภายนอกที่มีผลทางลบหรือไม่เอื้อต่อชุมชน ซึ่งอยู่เหนือการควบคุมของชุมชน เป็นผลร้ายที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนโดยตรง

ตัวชี้วัด

1. ขาดการสร้างความเข้าใจในนโยบายกองทุนหมู่บ้านจากส่วนกลาง
2. ขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารจากส่วนกลาง
3. ขาดการส่งเสริมพัฒนาอาชีพและรายได้อย่างต่อเนื่องให้ประชาชน
4. ขาดโรงเรียนภายในชุมชน
5. ห่างไกลจากส่วนราชการและการพาณิชย์

ตัวแปรและตัวชี้วัดในการประเมิน โครงการที่ได้กล่าวมาข้างต้นสามารถนำมาสรุปเป็น แผนภูมิการประเมินตามกรอบการวิเคราะห์ SWOT ได้ดังนี้

กรอบการวิเคราะห์ SWOT

ปัจจัยทางบวก

ปัจจัยทางลบ

ในปัจจุบัน

จุดแข็ง (Strengths) ที่ารรักษาไว้		จุดอ่อน (Weakness) ที่กำจัดออก
<ul style="list-style-type: none"> - ชุมชนมีความเข้มแข็ง - ชุมชนพึ่งพากันลักษณะเครือญาติ - ชุมชนมีภูมิปัญญาชาวบ้าน - ปัจจัยการผลิตทางการเกษตรอุดมสมบูรณ์ - ชุมชนภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น 	สามารถควบคุมได้ โดยชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในวัยชรา - ประชาชนยังมีการศึกษาขั้นต่ำ - ขาดการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพ - ขาดผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ - ขาดบุคลากรที่มีประสิทธิภาพในการประสานงาน
โอกาส (Opportunities) หาประโยชน์	สิ่งแวดล้อมภายนอก	อุปสรรค (Threats) ต้องผ่านพ้น
<ul style="list-style-type: none"> - นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ - นโยบายตำบลละ 1 ล้านบาท - นโยบายหมู่บ้านละ 1 แสนบาท - โครงการส่งเสริมของ อบต. และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง - ใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยว 	สิ่งแวดล้อมภายนอก นอกเหนือการควบคุม ของชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ขาดการสร้างความเข้าใจในนโยบายกองทุนหมู่บ้านจากส่วนกลาง - ขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารจากส่วนกลาง - ขาดการส่งเสริมพัฒนาอาชีพรายได้ อย่างต่อเนื่องให้ประชาชน - ขาดโรงเรียนภายในชุมชน - ห่างไกลจากส่วนราชการและการพาณิชย์

ในอนาคต

ปัจจัยทางบวก

ปัจจัยทางลบ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อเท็จจริงที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากกลุ่มเป้าหมาย หรือเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการประเมิน

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินกองทุนหมู่บ้านมะม่วง ตำบลลุงขี้เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งยังไม่ได้รับการอนุมัติจัดสรรเงินกู้ การศึกษาครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ต้องการแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน สมาชิกกองทุน สมาชิกในหมู่บ้าน การสังเกต การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการประชุมต่าง ๆ การจัดเวทีประชาคมระดับหมู่บ้านและระดับตำบล
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยรวบรวมจากเอกสารหลักฐานจากกองทุน แผนพัฒนา อบต. 5 ปี (พ.ศ. 2545-2549) แผนพัฒนา อบต. ประจำปี พ.ศ. 2545 ข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2ค) บัญชีแผนงานโครงการประจำปีของตำบลลุงขี้เหล็ก เป็นต้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data) เป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดกระทำให้เป็นระบบ ระเบียบ เพื่อสะดวกรวดเร็ว และง่ายต่อการทำความเข้าใจ แปลความ และสรุปความ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การจำแนกประเภทของข้อมูล แล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์โดยการเลือกใช้ค่าสถิติที่เหมาะสมกับจุดประสงค์ระดับข้อมูล แล้วนำข้อมูลนั้น ๆ มาคำนวณด้วยมือ เครื่องคำนวณ หรือเครื่องคอมพิวเตอร์

การวิเคราะห์ข้อมูลในการประเมินกองทุนหมู่บ้านมะม่วง ตำบลลุงขี้เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ได้แบ่งประเภทการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ประเภทคือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data Analysis) เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุปผลโดยใช้ค่าสถิติในรูปแบบของตาราง สัดส่วนร้อยละ เช่น รายได้ อายุ อาชีพ การศึกษา เพศ จำนวนประชากร เป็นต้น
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะข้อความบรรยายความคิดเห็นแล้วสรุปผลโดยการประมวลความคิดเห็น เช่น ทักษะคติของประชาชน ความเข้มแข็งของกองทุน เศรษฐกิจสังคมภายในหมู่บ้าน เป็นต้น

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์การติดตามการประเมินโครงการ

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

วรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล และคณะ ได้กล่าวถึงความยากจนในวารสารเศรษฐกิจและสังคม, 2545 :37-44 โดยสรุปว่า ผลการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยที่ผ่านมา นับเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ระหว่างกลุ่มคนรายได้ต่ำสุด 20% แรกของประเทศดีขึ้นตามลำดับ ประชาชนมีการใช้จ่ายต่าง ๆ ในครัวเรือนเพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขเพิ่มขึ้นด้วย เป็นเหตุให้จำนวนคนจนลดลงเหลือเพียง 6.8 ล้านคนในปี 2539 แต่หลังจากประเทศไทยประสบกับวิกฤตทางเศรษฐกิจในปี 2540 อย่างรุนแรงทำให้เศรษฐกิจโดยรวมมีปัญหาด้านเสถียรภาพอย่างรุนแรงโดยเฉพาะในปี 2541 เศรษฐกิจโดยรวมได้หดตัวถึงร้อยละ 10.5 อัตราเงินเฟ้อสูงถึงร้อยละ 8.1 ภาคการผลิตขาดสภาพคล่อง ต้องประสบกับภาวะขาดทุนและล้มละลายจำนวนมาก เกิดปัญหาการว่างงานสูง ทำให้จำนวนคนจนในปี 2543 เพิ่มขึ้นเป็น 8.9 ล้านคน โดยกลุ่มคนจนมากมีจำนวนเพิ่มขึ้นถึง 1.8 ล้านคน และกลุ่มคนเกือบจนเพิ่มขึ้นอีก 0.2 ล้านคน ซึ่งคนกลุ่มนี้พร้อมที่จะเปลี่ยนสถานภาพมาเป็นกลุ่มคนจนได้ตลอดเวลาพิจารณาจากสภาวะความยากจนโดยอาศัยเกณฑ์เส้นความยากจน นอกจากนี้ในด้านความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มคนจนกับกลุ่มคนรวยก็มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน

ทั้งนี้ผลจากวิกฤตเศรษฐกิจดังกล่าวทำให้ประชาชนลดการใช้จ่ายในครัวเรือนในอัตราที่มากกว่าการลดลงของรายได้ให้เห็นได้ชัด เนื่องจากประชาชนยังไม่มั่นใจต่อสถานการณ์เศรษฐกิจของไทยที่ยังไม่ฟื้นตัวได้มากเท่าที่ควร ความยากจนของประเทศไทย มีลักษณะที่สำคัญสรุปได้คือ คนจนส่วนใหญ่อยู่ในเขตชนบทโดยเป็นคนจนในเขตชนบทร้อยละ 82.1 ของคนจนทั้งหมดจำนวน 8.6 ล้านคน โดยคนจนถึงสองในสามของคนจนทั้งหมดอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วประกอบอาชีพในภาคการเกษตร นอกจากนี้ยังมีลักษณะที่สำคัญอื่น ๆ คือ เป็นเกษตรกรยากจนถือครองที่ดินน้อย มีขนาดครัวเรือนใหญ่ มีอัตราส่วนพึ่งพิงหรืออัตราส่วนการเลี้ยงดูผู้สูงอายุและเด็กสูง รวมทั้งยังพบว่าคนจนได้รับการศึกษาน้อยกว่าคนทั่วไป รวมทั้งการได้รับสวัสดิการหรือการเข้าถึงบริการสาธารณะของรัฐ

ในด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนปรากฏว่า รัฐบาลในปัจจุบันได้ประกาศสงครามกับยากจนที่จะต้องมีการดำเนินการอย่างเร่งด่วนและจริงจังมากขึ้น โดยรัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบยั่งยืน รวมถึงผู้ด้อยโอกาสเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาคนจนที่ขัดสนทางเศรษฐกิจหรือด้านรายได้ในการยังชีพและกลุ่มคนยากจนเชิงโครงสร้าง ที่เกิดจากความขัดสนในหลายด้าน ๆ อาทิ ด้านที่ดิน สาธารณสุข การศึกษา เป็นต้น สำหรับการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนของรัฐบาลในปัจจุบันได้มีการดำเนินงานที่สำคัญ ๆ ได้แก่ นโยบายของรัฐบาลในการสร้างความเข้มแข็งของสังคมและเศรษฐกิจฐานราก ประกอบด้วย 5 โครงการ คือ 1) โครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย 2) การจัดตั้งธนาคารประชาชน 3) การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 4) โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ 5) โครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า การดำเนินงานโดยหน่วยงานภาครัฐภายใต้แผนงาน/โครงการปกติ ซึ่งมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประมาณ 7 กระทรวงหลัก วงเงินงบประมาณปี 2545 จำนวน 76,693.67 ล้านบาท โดยงบประมาณแก้ไขปัญหาความยากจนเน้นด้านการส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาศักยภาพและการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนจน และการส่งเสริมบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การดำเนินงานโดยชุมชนท้องถิ่น ปัจจุบันภาคประชาสังคมและชุมชนได้ตื่นตัวและมีการรวมกลุ่มกันในหลายพื้นที่เป็นองค์กรชุมชนและเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งบนพื้นฐานการพึ่งพาตนเองและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ของตนเองและร่วมกับภาครัฐในกระบวนการพัฒนาโดยในปีงบประมาณ 2545 มีการสนับสนุนการจัดทำแผนชุมชนวงเงิน 8,500 ล้านบาท เพื่อให้ชุมชนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำโครงการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน ซึ่งทำให้เกิดการจ้างงาน เพิ่มรายได้ในชุมชนท้องถิ่น และสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก รวมทั้งเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้นอันนำไปสู่การสร้างรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

SMEs ย่อมาจากภาษาอังกฤษ Small and Medium Enterprises หรือแปลเป็นภาษาไทยว่า “วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม” สำหรับความหมายของวิสาหกิจ (Enterprises) ครอบคลุมกิจการ 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่

1. กิจการการผลิต (Production Sector) ครอบคลุมการผลิตในภาคเกษตรกรรม (Agricultural Processing) ภาคอุตสาหกรรม (Manufacturing) และเหมืองแร่ (Mining)
2. กิจการการค้า (Trading Sector) ครอบคลุมการค้าส่ง (Wholesale) และการค้าปลีก (Retail)
3. กิจการบริการ (Service Sector)

ส่วนลักษณะขนาดของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กำหนดจากมูลค่าขั้นสูงของสินทรัพย์ถาวรสำหรับกิจการแต่ละประเภท ดังนี้

	ขนาดกลาง	ขนาดย่อม
1. กิจการการผลิต	ไม่เกิน 200 ล้านบาท	ไม่เกิน 50 ล้านบาท
2. กิจการบริการ	ไม่เกิน 200 ล้านบาท	ไม่เกิน 50 ล้านบาท
3. กิจการการค้า		
- ค้าส่ง	ไม่เกิน 100 ล้านบาท	ไม่เกิน 50 ล้านบาท
- ค้าปลีก	ไม่เกิน 60 ล้านบาท	ไม่เกิน 30 ล้านบาท

ความสำคัญของ SMEs ต่อระบบเศรษฐกิจ

SMEs คือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นวิสาหกิจที่มีความเหมาะสม มีความคล่องตัวในการปรับสภาพให้เข้ากับสถานการณ์ทั่วไปของประเทศอีกทั้งยังเป็นวิสาหกิจที่ใช้เงินทุนในจำนวนที่ต่ำกว่าวิสาหกิจขนาดใหญ่และยังช่วยรองรับแรงงานจากภาคเกษตรกรรมเมื่อหมดฤดูกาลเพาะปลูก รวมถึงเป็นแหล่งที่สามารถรองรับแรงงานที่เข้ามาใหม่เป็นการป้องกันการอพยพของแรงงานเข้ามาทำงานทำในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งช่วยกระจายการกระจุกตัวของโรงงานกิจการวิสาหกิจในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลไปสู่ภูมิภาคก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในส่วนภูมิภาคและของประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

กล่าวโดยสรุป SMEs มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ คือ

1. ช่วยการสร้างงาน
2. สร้างมูลค่าเพิ่ม
3. สร้างเงินตราต่างประเทศ
4. ช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศ โดยการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ
5. เป็นจุดเริ่มต้นในการลงทุนและสร้างเสริมประสิทธิภาพ
6. ช่วยเชื่อมโยงกับกิจกรรมขนาดใหญ่ และภาคการผลิตอื่น ๆ เช่น ภาคเกษตรกรรม
7. เป็นแหล่งพัฒนาทักษะฝีมือ

จากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นตั้งแต่กลางปี 2540 ซึ่งเริ่มจากสถาบันการเงินก่อนจะลุกลามไปสู่ธุรกิจเกือบทุกสาขา ทั้งกิจการขนาดใหญ่และขนาดเล็กล้วนได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นด้วยกันทั้งสิ้น วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมซึ่งเป็นภาคการผลิตที่แท้จริงก็ได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจเช่นเดียวกัน กลุ่ม SMEs ล้วนประสบปัญหาขาดสภาพคล่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้อำนาจซื้อการ

บริโภคของประชาชนลดน้อยลงเป็นผลให้กิจการ SMEs ต้องชะลอหรือลดการผลิต การจำหน่ายหรือถึงขั้นปิดกิจการไปในที่สุด โดยกลุ่มที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือ กลุ่ม SMEs ที่เป็นการรับช่วงการผลิตจากกลุ่มอุตสาหกรรมสนับสนุนซึ่งเป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางที่ใช้เทคโนโลยีพึ่งพาจากต่างประเทศ การพลิกฟื้นเศรษฐกิจของประเทศไทยรวมทั้งแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจต่อไปในอนาคตหากกลุ่ม SMEs มีความแข็งแกร่ง สามารถยืนหยัดและแข่งขันกับสินค้าต่างประเทศได้ก็จะกลายเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยต่อไปโดยแนวทางการดำเนินงานเพื่อพัฒนา SMEs อย่างชัดเจนในภาพรวม ดังนี้

1. เพื่อบรรเทาปัญหาของ SMEs ที่กำลังประสบอยู่ในปัจจุบันและช่วยพยุงกลุ่ม SMEs ให้ดำรงอยู่รอดพ้นจากวิกฤตเศรษฐกิจมีแนวทางการดำเนินการ คือ
 - (1) ปรับปรุงเพิ่มเติมเสริมแต่งในจุดที่ SMEs มีปัญหา
 - เทคโนโลยีการผลิตและการบริการ
 - การตลาด
 - การเข้าถึงแหล่งเงินทุน
 - การพัฒนาบุคลากร
 - การเข้าถึงแหล่งข้อมูล
 - (2) สร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานของหน่วยงานปฏิบัติการ
 - (3) สร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สนับสนุนซึ่งกันและกัน
 - องค์กรภาครัฐ เอกชน ทั้งส่วนกลางและภูมิภาค
 - สถาบันอิสระเฉพาะทาง
 - สถาบันการศึกษา
2. พัฒนา SMEs ที่ดำเนินการอยู่แล้วให้ขยายตัวเจริญเติบโตและสามารถแข่งขันได้ทั้งในระดับประเทศและระดับโลก โดยมีความสามารถเทียบได้กับวิสาหกิจ SMEs ต่างชาติ และสามารถออกไปแข่งขันในต่างประเทศ มีแนวทางการดำเนินการคือ
 - (1) เน้นความเข้มขันการพัฒนาไปสู่มาตรฐานสากล
 - มาตรฐานคุณภาพสินค้า
 - ความรวดเร็วในการส่งมอบสินค้าและบริการ
 - มาตรฐานระบบการบริหารการผลิต เช่น ISO 14000
 - มาตรฐานสุขอนามัย
 - การป้องกันสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ

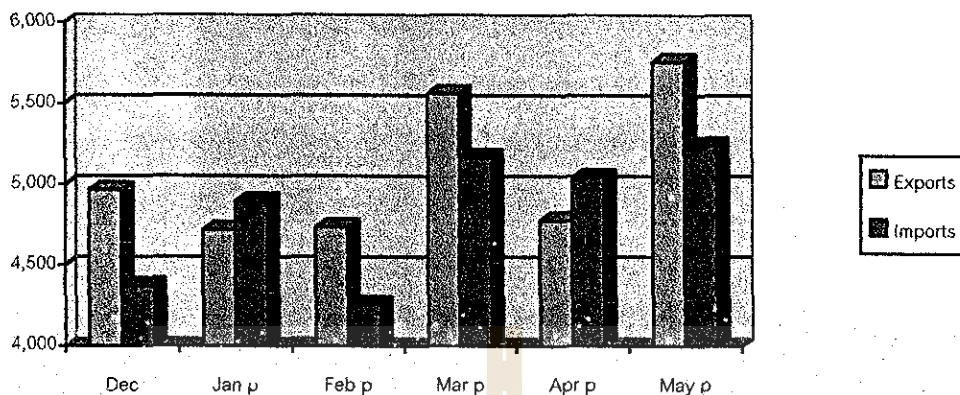
- การคุ้มครองแรงงานและสิทธิมนุษยชน
- (2) เน้นกลไกการสนับสนุนเงินทุน การร่วมทุน (Venture Capital) และการระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์สำหรับ SMEs
 - เพื่อปรับปรุงผลผลิต (Productivity)
 - เพื่อปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิตและนวัตกรรม
 - เพื่อปรับปรุงระบบการจำหน่ายและบริการให้รวดเร็ว
 - เพื่อขยายกิจการ
- 3. สร้าง SMEs ที่มีขนาดค มีนวัตกรรม หรือเป็นกลุ่ม SMEs ด้านนโยบายการพัฒนาให้เกิดขึ้น และเติบโตอย่างยั่งยืน มีแนวทางดำเนินการคือ
 - (1) เน้นในเรื่องข้อมูลข่าวสารการลงทุนสาขาที่มีศักยภาพ
 - (2) เน้นกลไกการส่งเสริมอย่างใกล้ชิดและครบวงจร ในลักษณะการบ่มเพาะ (Incubation)
 - (3) เน้นกลไกสินเชื่อเพื่อการเริ่มต้นกิจการ (Star-up Loans)
 - (4) เน้นกลุ่มเป้าหมายด้านนโยบาย เช่น
 - กลุ่มผู้มีความรู้และประสบการณ์การทำงาน
 - กลุ่มผู้จบการศึกษาใหม่ที่มีความสามารถเชิงนวัตกรรม
 - กลุ่มราษฎร หรือราษฎรอิสระที่จะจัดตั้งหน่วยผลิตหรือธุรกิจชุมชน

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

ดุลการค้า (Trade Balance) เป็นผลต่างสุทธิระหว่างมูลค่าสินค้าออก เอฟ.โอ.บี. (ราคาที่ไม่รวมค่าระวางและประกันภัยสินค้า) กับมูลค่าสินค้าเข้า ซี.ไอ.เอฟ. (ราคาที่ยรวมค่าระวางและประกันภัยสินค้า) ที่ได้รับตามค่านิยมของดุลการค้าชำระเงินแล้ว

ดุลการค้าชำระเงิน หมายถึง ผลสรุปของการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Transaction) ระหว่างผู้มีถิ่นฐานในประเทศ (Resident) กับผู้มีถิ่นฐานในต่างประเทศ (Nonresident) ในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง

Trade Balance (Million of US\$)

	Dec	Jan p	Feb p	Mar p	Apr p	May p
Exports	4,965	4,719	4,735	5,561	4,777	5,758
Imports	4,372	4,895	4,256	5,167	5,042	5,240
Trade Balance	593	-176	479	394	-265	518

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กล่าวถึงเศรษฐกิจของประเทศไทยในเดือนพฤษภาคม 2545 มีมูลค่าการส่งออก 5,758 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขยายตัวจากช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว 4.3% ซึ่งเป็นการขยายตัวอย่างต่อเนื่องตามการฟื้นตัวของเศรษฐกิจประเทศคู่ค้ามาจากสินค้าอิเล็กทรอนิกส์เป็นหลัก โดยภาพรวมการส่งออกในด้านปริมาณขยายตัวเพิ่มขึ้น 17% ขณะที่มูลค่าการนำเข้า 5,240 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่งผลทำให้ดุลการค้าเกินดุล 518 ล้านดอลลาร์สหรัฐ การส่งออกจะขยายตัวเพิ่มมากขึ้นยังแสดงให้เห็นถึงกิจกรรมเศรษฐกิจที่แข็งแกร่ง ส่วนดุลบริการและบริจาดเกินดุลลดลงตามรายรับจากการท่องเที่ยวที่ลดลง เนื่องจากเป็นช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว รวมทั้งมีการจ่ายเงินปันผลค่อนข้างสูง ดุลบัญชีเดินสะพัด เกินดุล 564 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ดุลการชำระเงินเกินดุล 563 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ค่าเงินดอลลาร์สหรัฐที่อ่อนลงจะทำให้อำนาจต่อรองของผู้นำเข้าน้อยลง ส่งผลให้แนวโน้มราคาสินค้าส่งออกดีขึ้น แนวโน้มการส่งออกของไทยไปยังตลาดหลักคือ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ยุโรป และอาเซียน มีทิศทางที่ดีขึ้นจากที่เคยติดลบมาเรื่อยๆ ก็มีอัตราการขยายตัวติดลบลดลง ในขณะที่บางตลาดได้พลิกสถานการณ์จากการขยายตัวติดลบมาเป็นบวก

(รายละเอียดข้อมูลดุลการชำระเงิน ปรากฏดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 : ดุลการชำระเงิน (สรุป) (ดอลลาร์ สรอ.)

(หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

	2002			
	Jan p	Feb p	Mar p	Apr p
1 สินค้าออก เอฟ.โอ.บี.	4,719	4,735	5,561	4,777
2 (%การเปลี่ยนแปลง)	-6.4	-8.1	-4.6	1.1
3 สินค้าเข้า ซี.ไอ.เอฟ.	-4,895	-4,256	-5,167	-5,042
4 (%การเปลี่ยนแปลง)	-8.0	-13.7	-9.3	3.8
5 ดุลการค้า	-176	479	394	-265
6 ดุลบริการ รายได้ และเงินโอน	502	550	52	146
7 รายรับ	1,510	1,562	1,547	1,570
8 รายจ่าย	-1,008	-1,012	-1,495	-1,424
9 ดุลบัญชีเดินสะพัด	326	1,029	446	-119
10 ดุลบัญชีเงินทุน	-24	-981	-480	6
11 ภาคเอกชน	-1,020	-1,048	-86	-332
12 ภาคทางการ	-9	18	-456	2
13 ธนาคารแห่งประเทศไทย 1/	1,005	49	62	396
14 ความคลาดเคลื่อนสุทธิ	615	49	-93	348
15 ดุลการชำระเงิน	917	97	-127	295

1/ รวมการกู้ยืมและธุรกรรมซื้อขายเงินกับสถาบันการเงินต่างประเทศของธนาคารแห่งประเทศไทย
ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศไทย

พวงแก้ว ปรีชาชนพจน์ และคณะ ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมของคนไทยในวารสารเศรษฐกิจและสังคม, 2545 : 57-66 โดยสรุปว่าสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุขของคน แต่สภาพแวดล้อมที่ดีที่คนเราปรารถนาและต้องการนั้นในปัจจุบันได้ถูกทำลายลงด้วยฝีมือของมนุษย์ที่นับวันจะกลายเป็นปัญหาที่รุนแรงส่งผลกระทบต่อเนื่องกันไปทั่วโลก ดังเช่นสถานการณ์สภาพแวดล้อมของคนไทยเมื่อเปรียบเทียบในช่วงก่อนเกิดวิกฤตและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ โดยใช้ดัชนีชี้วัดทั้ง 3 ด้านคือ ด้านที่อยู่อาศัยและการได้รับการบริการสาธารณูปโภค ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านสิ่งแวดล้อม โดยสรุปพบว่าประชาชนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยมากขึ้น โดยประชาชนมีกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดินที่มั่นคงถาวร ครวี่เรือนชนบทก็มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกินเพิ่มขึ้น ในช่วงก่อนวิกฤตคือปี 2535 สัดส่วนการมีกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดินเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 72.5 เป็นร้อยละ 77.9 ในปี 2539 และร้อยละ 78.8 ในปี 2543 แต่ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจทำให้ครวี่เรือนที่ต้องเช่าที่อยู่อาศัยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอด คือ ในปี 2535 คิดเป็นร้อยละ 7.0 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 9.8 และ 11.1 ในปี 2539 และปี 2543 สำหรับครวี่เรือนในชนบทพิจารณาจากการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน ในช่วงปี 2535-2542 ปรากฏว่ามีแนวโน้มดีขึ้นมาก จากข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน หรือ กชช.2ค พบว่าหมู่บ้านที่ยังมีปัญหาเรื่องเอกสารสิทธิ์ที่ดินหรือ ไม่มีเอกสารสิทธิ์มีสัดส่วนลดลงทุกปีลดลงจากร้อยละ 24.6 ในปี 2535 เหลือเพียงร้อยละ 7.6 ในปี 2542 ส่วนสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกภาคของประเทศแต่สัดส่วนการใช้น้ำบ่อหรือน้ำบาดาลมีแนวโน้มลดลง การคมนาคมและการสื่อสารมีการพัฒนาดีขึ้น ขณะที่ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมีแนวโน้มลดลงเห็นได้จากในปัจจุบันคดีอาชญากรรมได้ทวีความรุนแรงขึ้นมากเป็นผลเนื่องมาจากวิกฤตที่ก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมจาก 1.2 คดีต่อประชากรพันคนในปี 2535 เพิ่มขึ้นเป็น 1.7 คดีต่อประชากรพันคนในช่วงหลังวิกฤต ปัญหาเสพติด โดยเฉพาะปัญหายาเสพติดมีแนวโน้มสูงขึ้นมาก เช่นเดียวกับคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ยังคงมีปัญหาในหลายด้านทั้งปัญหามลพิษทางน้ำ อากาศ เสียงและขยะในเขตเมือง และปัญหาเรื่องป่าไม้และน้ำเสียในชนบท

ในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยจำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีการประสานความร่วมมือและร่วมทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมรอบตัวให้อยู่ในสถานะที่ดี คนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และมียุทธศาสตร์ ขณะเดียวกันควรร่วมกันขยายผลความอยู่ดีมีสุขให้บังเกิดขึ้นกับกลุ่มคนทุกกลุ่มทั้งในเขตเมืองและชนบททั่วประเทศ ด้วยการร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเราให้ดีขึ้นเพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคน

สภาวะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อคนและสังคมปรากฏดังตารางต่อไปนี้
 ตารางที่ 2 พื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย

หน่วย : ล้านไร่

ภาค	ปี 2504		ปี 2541		พื้นที่ถูกทำลาย*
	พื้นที่	สัดส่วน	พื้นที่	สัดส่วน	
เหนือ	72.67	68.54	45.66	43.06	37.01
ตะวันออกเฉียงเหนือ	44.31	41.99	13.11	12.43	31.20
ใต้	22.28	52.91	10.03	23.81	12.26
ตะวันออก	18.25	41.89	7.58	17.15	10.94
ประเทศ	13.23	57.98	4.69	20.57	8.54
	171.02	53.33	81.07	25.28	89.95

หมายเหตุ : * พื้นที่ถูกทำลายตั้งแต่ปี 2504-2541

ที่มา : ส่วนศูนย์ข้อมูลกลาง กรมป่าไม้

ตารางที่ 3 ความรุนแรงของการชะล้างพังทลายของดินของภาคต่าง ๆ

ระดับความรุนแรง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	ทั้งประเทศ
ปานกลาง	12.75	2.94	7.21	1.18	24.08
รุนแรง	2.50	0.20	0.22	0.45	3.37
รุนแรงมาก	8.68	0.33	1.00	2.93	12.94
รวม (ล้านไร่)	23.93	3.47	8.43	4.56	40.39
(%)	(59.2)	(8.6)	(20.9)	(11.3)	(100)
พื้นที่ภาค (ล้านไร่)	107	105.53	63.96	44.2	320.69

หมายเหตุ : 1) รุนแรงปานกลาง พื้นที่นี้มีความอุดมสมบูรณ์ลดลง ผลผลิตต่ำ ควรมีมาตรการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ปลูกพืชไร่ พืชสวน ไม้ผล ไม้ยืนต้นและสวนป่า

2) รุนแรง พื้นที่นี้หากจะใช้ทำการเกษตรต้องมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างเคร่งครัด

3) รุนแรงมาก พื้นที่นี้ไม่เหมาะต่อการเกษตรควรกันไว้ปลูกป่า/ไม้ยืนต้น

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ 4 สถานการณ์มลพิษทางน้ำ ปี 2539-2541

แหล่งน้ำ	ค่ามาตรฐาน	ปี 2539	ปี 2540	ปี 2541
แม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง				
ออกซิเจนละลายน้ำ (มิลลิกรัม/ลิตร)	ไม่ต่ำกว่า 2.0	0.7	0.5	1.0
บีโอดี (มิลลิกรัม/ลิตร)	ไม่เกิน 4.0	6.2	3.1	2.8
แบคทีเรีย (mpn/100 มิลลิลิตร)	-	85,000	46,000	14,500
แม่น้ำท่าจีนตอนล่าง				
ออกซิเจนละลายน้ำ (มิลลิกรัม/ลิตร)	ไม่ต่ำกว่า 2.0	1.2	0.9	1.3
บีโอดี (มิลลิกรัม/ลิตร)	ไม่เกิน 4.0	2.0	2.4	2.0
แบคทีเรีย (mpn/100 มิลลิลิตร)	-	10,000	41,000	2,400

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 5 อัตราการเกิดคดี (จำนวนรายต่อประชากร 100,000 คน)

ประเภทความผิด	2539	2540	2541
1. คดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ (รับแจ้ง)	13.44	13.86	15.36
2. คดีชีวิต ร่างกาย และเพศ (รับแจ้ง)	39.07	40.59	43.66
3. คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ (รับแจ้ง)	82.57	86.34	106.46
4. คดีรัฐเป็นผู้เสียหาย (จับได้)	503.03	513.20	586.96

ที่มา : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ธนาคารแห่งประเทศไทยเปิดเผยถึงแนวโน้มภาระหนี้สาธารณะของประเทศว่ามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากปัจจุบันอยู่ที่ประมาณ 55% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (จีดีพี) ซึ่งเป็นระดับค่อนข้างสูงจึงนับเป็นความเสี่ยงต่อประเทศในระยะปานกลาง แต่เชื่อว่ายังอยู่ในวิสัยที่สามารถจะจัดการให้ฐานะการคลัง หนี้สาธารณะและภาระหนี้กลับสู่สมดุลได้ แต่ควรขึ้นภาษีมูลค่าเพิ่มจากปัจจุบันอยู่ที่ 7% เป็น 10% และปฏิรูประบบข้าราชการดูแลบุคคลากรให้ไม่เกิน 5% เพื่อควบคุมรายจ่ายประจำไม่ให้ขยายตัวมากเกินไปจะช่วยลดความเสี่ยงทางการคลังให้น้อยลงได้ นอกจากนี้ยังมีความเสี่ยงจากการดำเนินงานของบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย (บสท.) หากอัตราการได้คืนของสินทรัพย์ไม่เป็นไปตามเป้า แม้หลายฝ่ายคาดว่า บสท. จะไม่มีความเสียหายเนื่องจากรับโอนสินทรัพย์คือยคุณภาพในราคาต่ำมาก แต่การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสินทรัพย์คือยคุณภาพยังจำเป็นต้องลดความเสี่ยงดังกล่าว ทั้งยังมีความเสี่ยงจากการกระจายอำนาจการคลังสู่ท้องถิ่นหากไม่สามารถโอนงานไปให้กับองค์กรปกครองท้องถิ่น (อปท.) ได้ และ อปท. นำรายได้ไปใช้จ่ายมากขึ้น ขณะที่รายจ่ายที่รัฐบาลประมาณการไม่ลดลงจะทำให้ขนาดของภาครัฐใหญ่ขึ้นรัฐจึงควรเร่งจัดการถ่ายโอนงานและ โอนคนให้สอดคล้องกับรายได้ที่จัดสรรไปให้กับ อปท. นักเศรษฐกร กระทรวงการคลัง กล่าวว่า การขาดดุลจะสูงสุดเฉพาะในปีนี้นี้เท่านั้นและจะลดลงเรื่อยๆ โดยเข้าสู่สมดุลได้ในปี 2551 เป็นอย่างช้า ภาระหนี้ต่องบประมาณจะไม่เกิน 16% เพื่อรักษางบลงทุนให้อยู่ในระดับ 21-22% ของงบประมาณและรักษาระดับหนี้สาธารณะต่อจีดีพีไม่ให้สูงเกิน 60% ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) กล่าวว่า การแก้ปัญหาหนี้เสียที่หลายฝ่ายเป็นห่วงนั้น ถ้าดูตัวเลขรวมตั้งแต่ปี 2541 มีมากถึง 2.6 ล้านล้านบาท มีการปรับโครงสร้างหนี้ไปแล้ว 1.41 ล้านล้านบาท แต่ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา มีการไหลกลับมาเป็นหนี้อีกครั้ง 6.3 แสนล้านบาท ทำให้สิ้นเดือนมิถุนายน 2545 มีหนี้เสียทั้งหมดเหลือ 1.78 ล้านล้านบาท โดยได้มีการกระจายไปไว้ที่บรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย (บสท.) 7.2 แสนล้านบาท และอยู่กับเอเอ็มซีของรัฐ 3.7 แสนล้านบาท ซึ่งในส่วนสุดท้ายนี้รัฐได้นำเข้าไปรวมในการออกพันธบัตร 7.8 แสนล้านบาทแล้ว จึงถือว่าเป็นการแก้ปัญหาอย่างครบวงจร นักวิชาการสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) กล่าวว่าธนาคารแห่งประเทศไทยค่อนข้างมองภาพหนี้สาธารณะในแง่บวก โดยได้ประเมินว่าหนี้สาธารณะอาจเพิ่มขึ้นถึง 60% ได้ เนื่องจากหนี้รัฐวิสาหกิจที่ผูกเป็นงบผูกพันไม่สามารถคาดเดาได้

ตารางที่ 6 โครงสร้างงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2545 และ 2546

โครงสร้างงบประมาณ	2545	อัตราการเปลี่ยนแปลง	2546	อัตราการเปลี่ยนแปลง
1. วงเงินงบประมาณรายจ่าย	1,023,000.0	12.4	999,900.0	-2.3
ก. รายจ่ายประจำ	773,714.1	13.9	753,545.0	-2.6
สัดส่วนต่องบประมาณ (%)	75.6		75.4	
ข. รายจ่ายลงทุน	223,617.0	2.3	211,403.2	-5.5
สัดส่วนต่องบประมาณ (%)	21.9		21.1	
ค. ข้าราชการต้นเงินกู้	25,668.9	111.5	34,951.8	36.2
สัดส่วนต่องบประมาณ (%)	2.5		3.5	
2. งบประมาณการรายได้	823,000.0	2.2	825,000.0	0.2
สัดส่วนต่อจีดีพี (%)	15.5		14.8	
3. คุลงบประมาณ	200,000.0	90.5	174,900.0	-12.6
สัดส่วนต่อจีดีพี (%)	3.8		3.1	
4. ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP)	5,309,200.0	4.1	5,588,800.0	5.3

ที่มา : สำนักงบประมาณ

ตารางที่ 7 หนี้สินเกษตรกรจังหวัดนครราชสีมา ปี 2544-2545
จำแนกตามจังหวัด แหล่งเงินทุน และปีเพาะปลูก

ประเภทแหล่งเงิน กู้	ชื่อแหล่งเงินทุน	จำนวนเงิน (บาท)	จำนวนเกษตรกร (คน)
นอกระบบ	ญาติพี่น้อง	4,562,574.66	533,568
	พ่อค้าท้องถิ่น ที่ท้องถิ่น	83,048,522.67	533,568
	เจ้าของที่ดิน/นายทุน	64,151,568.00	533,568
	เจ้าของโรงงาน โรงสี	8,937,012.51	533,568
	เพื่อนบ้าน	13,383,415.26	533,568
รวมนอกระบบ		174,083,093.10	2,667,840
ในระบบ	กลุ่มเกษตรกร	11,718,969.93	533,568
	ธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)	1,346,125,044.00	533,568
	ธนาคารพาณิชย์	31,714,931.43	533,568
	ธนาคารออมสิน	4,641,736.05	533,568
	สหกรณ์	323,848,218.40	533,568
	อื่น ๆ (ระบบ)	42,139,561.23	533,568
	รวมในระบบ		1,760,188,461.04
รวมทั้งหมด		1,934,271,554.14	5,869,248

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่าความล้ม สลายของท้องถิ่นชนบท

บรรยากาศโดยภาพรวมของท้องถิ่นชนบทภายในประเทศไทยพบว่าชุมชนส่วนใหญ่มีผู้นำที่มีลักษณะความเป็นผู้นำสูงทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการทั้งในแง่การแก้ไขข้อขัดแย้งในชุมชนและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สาธารณสมบัติของชุมชน ชุมชนส่วนใหญ่มีการรวมตัวกันแบบหลวม ๆ และขาดความสามารถในการต่อรองในการซื้อขายผลผลิตของชุมชน ลักษณะความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นที่สุดในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะเครือญาติซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเชื่อมความสัมพันธ์ในด้านการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ของชุมชนมีแนวโน้มจะลดลงเรื่อย ๆ ในด้านโครงสร้างขององค์กรบริการจัดการในชุมชนส่วนใหญ่แล้วองค์กรชุมชนอื่น ๆ จะอยู่ภายใต้การบริหารและจัดการของคณะกรรมการหมู่บ้าน แต่ชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดระบบการตรวจสอบประเมินความคุ้มค่า ความเหมาะสมของทุกกิจกรรมที่ได้รับงบประมาณจากทางราชการ ในด้านการแบ่งงาน แบ่งความรับผิดชอบของชุมชนมีน้อยมาก ส่วนใหญ่จะรวมศูนย์อยู่ที่ผู้ใหญ่บ้าน โอกาสที่จะได้เรียนรู้จากการทำงานร่วมกันจึงมีน้อย ในขณะที่ความอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนลดลงแต่กลับมีค่านิยมการบริโภคเพิ่มขึ้น สมาชิกชุมชนคนรุ่นใหม่ มักจะละทิ้งชุมชนไปทำงานในตัวเมืองปล่อยให้ผู้สูงอายุและเด็กอยู่ในชุมชนทำให้ความสามารถในด้านการผลิตลดลง ปัจจัยการผลิตต้องพึ่งพาจากภายนอกทั้งหมด และที่สำคัญยิ่งปัจจุบันชุมชนกำลังละทิ้งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเครื่องค้ำจุนความอยู่รอดของชุมชน อย่างไรก็ตาม การที่ขนาดของเมืองได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยขาดการวางแผนขณะที่เครื่องมือในการบริหารเทศบาล สุขาภิบาลในปัจจุบันยังไม่เพียงพอที่จะสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งแตกต่างจากชนบทที่นับวันยังมีขนาดเล็กลงและค่อยค่าลงตามลำดับ

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

สังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรเป็นสังคมอุตสาหกรรม จนกระทั่งเปลี่ยนมาเป็นสังคมสารสนเทศ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต ความคิดและค่านิยมของคนไทย ในสังคมเกษตรนั้นคนส่วนใหญ่เป็นผู้ควบคุมการผลิต แต่สังคมอุตสาหกรรมคนเป็นเพียงชิ้นส่วนของการผลิต และเมื่อเข้าสู่ยุคสารสนเทศปรากฏว่า การดำเนินชีวิตของคนไทยเป็นไปอย่างเร่งรีบ มีการบริโภคผ่านสังคมสารสนเทศส่งผลให้คนไทยขาดการถ่วงถ่วงทั้งในด้านความถูกต้อง สาระประโยชน์และศีลธรรม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในลักษณะดังกล่าวนี้ได้กลายเป็นประเด็นปัญหาด้านการรับวัฒนธรรมจากต่างประเทศ บริโภคสินค้าต่างประเทศ นอกจากนั้นยังปรากฏว่ามีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมช่วยกันผลิตมาเป็นสังคมบริโภคนิยม ทำให้คนไทยมีความต้องการทางวัตถุนิยมมากขึ้นทั้งยังมีการถ่ายทอดค่านิยมและความต้องการไปสู่ลูกหลานอีกด้วย ในขณะที่เดียวกันการที่เปลี่ยนจากสังคมธรรมนิยมนมาเป็นสังคมบริโภคนิยมทำให้สังคมไทย

ดั้งเดิมที่เคยยึดถือความถูกต้อง ตลอดจนความรับผิดชอบชั่วดีซึ่งเคยใช้เป็นเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตนั้น ได้เปลี่ยนไปสู่วัตถุนิยมที่ยึดติดกับเงินและคุณภาพสินค้าเป็นหลัก กระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้คนไทยหันไปยกย่องฝรั่งและดูถูกคนไทยด้วยกันเอง ค่านิยมของคนไทยในปัจจุบันจึงหันไปรับวัฒนธรรมของต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นเรื่องการบริโภค การดำรงชีวิต การใช้สินค้าจากต่างประเทศซึ่งมีราคาแพงเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงรสนิยม ทำให้ในปัจจุบันคนไทยหลงลืมคุณค่าของภูมิปัญญาไทยจึงต้องกระตุ้นคุณค่าการรักษาวรรณกรรมไทยให้คงอยู่ ที่สำคัญที่ถือว่ามียุทธศิลป์สูงสุดต่อการสร้างค่านิยมของคนไทยก็คือสื่อมวลชนโดยสามารถเปลี่ยนวิธีการสร้างค่านิยมของไทยได้อย่างสิ้นเชิง โดยการปลูกฝังผ่านทางสื่อต่าง ๆ

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน

บ้านมะม่วง หมู่ที่ 8 ตำบลบึงจี่เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีประวัติความเป็นมาหมู่บ้านมานานกว่า 200 ปี ต้นนิยฐานจากคำบอกเล่าสืบต่อกันมาว่าแต่เดิมพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นป่ามะม่วงทั่วบริเวณเมื่อคนกลุ่มแรกอพยพมาตั้งถิ่นฐานเพื่อการจับจองที่ดินทำกินด้านการเกษตรจึงนำชื่อมะม่วงมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านเพื่อความสะดวกในการเรียกขานและเป็นที่ยึดกันโดยทั่วไป คาดกันว่าคนกลุ่มแรกที่อพยพมานั้นย้ายถิ่นฐานมาจากบ้านกุดเวียน หมู่ที่ 6 ตำบลบึงจี่เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา พื้นที่ข้างเคียง ในสมัยเริ่มก่อตั้งหมู่บ้านถนนภายในหมู่บ้านเป็นถนนดิน เมื่อปี 2533 จึงเปลี่ยนเป็นถนนลูกรัง ภายในหมู่บ้านเริ่มมีไฟฟ้าใช้ในปี 2525 น้ำประปาภายในหมู่บ้านได้ต่อมาจากหมู่บ้านข้างเคียง

1.2.2 สภาพทั่วไป

ทำเลที่ตั้งของหมู่บ้านมะม่วง หมู่ที่ 8 ตำบลบึงจี่เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา เป็นในลักษณะการตั้งบ้านเรือนริมน้ำและรวมตัวกันอยู่เป็นกลุ่มตามถนนสายหลัก โดยมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลโนนคำ
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลโคราษ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลโค้งยาง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลเสมา

ประชากรในหมู่บ้านมีครัวเรือนจำนวน 10 ครัวเรือน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 44 คน ลักษณะประชากรโดยทั่วไปจำแนกได้ดังนี้

ลักษณะของประชากร	จำนวน
1. เพศ	
- ชาย	17 คน
- หญิง	27 คน
2. อายุ	
1 วัน – 3 ปีเต็ม	1 คน
3 ปี 1 วัน – 6 ปีเต็ม	1 คน
6 ปี 1 วัน – 12 ปีเต็ม	2 คน
12 ปี 1 วัน – 14 ปีเต็ม	2 คน
15 ปี 1 วัน – 18 ปีเต็ม	2 คน
18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม	24 คน
50 ปี 1 วัน – 60 ปีเต็ม	2 คน
60 ปี 1 วันขึ้นไป	10 คน
3. ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีฐานะยากจน ไม่มี ผู้อุปการะปัจจุบัน ได้รับการสงเคราะห์จากรัฐ	5 คน
4. การประกอบอาชีพ	
- ทำนา	9 ครอบครัว
- รับจ้าง	1 ครอบครัว
5. ที่ดินทำกิน	
- จำนวน 1 – 5 ไร่	5 ครอบครัว
- จำนวน 6 – 10 ไร่	3 ครอบครัว
- จำนวน 11 – 12 ไร่	1 ครอบครัว
- ไม่มีที่ดินทำกิน	1 ครอบครัว
6. ประเภทการทำนา	
- นาหว่าน	124 ไร่
- นาธรรมชาติ	20 ไร่

ลักษณะของประชากร	จำนวน
7. การศึกษา	
- โรงเรียนระดับประถมศึกษาในหมู่บ้าน	-
- โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในหมู่บ้าน	-
- โรงเรียนทางศาสนา	-
- ศูนย์เลี้ยงเด็ก	-
- ผู้อ่านหนังสือไม่ออก	2 คน
- สมาชิกในหมู่บ้านไปศึกษานอกหมู่บ้าน	5 คน
8. ร้านค้า/โรงสี/โรงงานอุตสาหกรรม	-
9. แหล่งน้ำ	
- บ่อน้ำบาดาล (ใช้ได้ตลอดปี)	8 บ่อ
- คลองน้ำ (ใช้ได้ตลอดปี)	1 แห่ง

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน

บ้านมะม่วง หมู่ที่ 8 ตำบลบึงจี่เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่ประชาชนอาชีพทำการเกษตรคือทำนา มีพื้นที่ทำการเกษตร 330 ไร่ เป็นที่นาทั้ง 330 ไร่ ประชาชนในหมู่บ้านนิยมใช้ปุ๋ยเคมีในการทำการเกษตร มีประชาชนที่ออกไปขายแรงงานต่างถิ่น จำนวน 5 ครอบครัว มีจำนวน 8 คน โดยสรุปแล้วประชาชนภายในหมู่บ้านมีประมาณการรายได้ต่อปีดังต่อไปนี้

1,000 – 5,000	บาท	มี	1	ครอบครัว
5,001 – 10,000	บาท	มี	-	ครอบครัว
10,001 – 20,000	บาท	มี	-	ครอบครัว
20,001 – 30,000	บาท	มี	-	ครอบครัว
30,001 – 50,000	บาท	มี	3	ครอบครัว
50,001 – 100,000	บาท	มี	6	ครอบครัว

1.2.4 ด้านวัฒนธรรม

ภายในหมู่บ้านมะม่วง หมู่ที่ 8 ตำบลบึงจี่เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ไม่มีศาสนสถาน ภาษาพื้นบ้านที่ใช้ในปัจจุบันคือภาษาโคราช หมู่บ้านมะม่วงอยู่ใกล้กับโบราณสถานที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอสูงเนินคือ ปรากฏเมืองแขก โนนกู่ ปรากฏเมืองเก่า ประชาชนในหมู่บ้านยังยึดถือวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมา ไม่ว่าจะเป็นด้านเกษตรกรรม ด้านหัตถกรรม งานบุญประเพณีที่สำคัญต่างๆ

1.2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ

ภายในหมู่บ้านมะม่วง หมู่ที่ 8 ตำบลบึงจี่เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีการรวมกันจัดตั้งกลุ่มจำนวน 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านมะม่วง กิจกรรมหลักคือออมทรัพย์เพื่อการลงทุนภายในหมู่บ้าน ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2543 จำนวนสมาชิก 20 คน ทุนในปัจจุบัน 16,000 บาท
2. กลุ่มเกษตรกรทำนา หมู่ที่ 8 กิจกรรมหลักคือจัดซื้อปุ๋ยให้เกษตรกรภายในหมู่บ้านเข้มในราคาถูก ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2544 จำนวนสมาชิก 13 คน ทุนในปัจจุบัน 130,000 บาท
3. กองทุนหมู่บ้านมะม่วง กิจกรรมหลักคือให้กู้ยืมเงินเพื่อพัฒนาอาชีพ ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2544 จำนวนสมาชิก 36 คน

4. กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์

รายชื่อสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบึงจี่เหล็ก คือ

1. นางสุริพร ชำนิ การศึกษาสูงสุด มัธยมศึกษาตอนปลาย
2. น.ส.ขวัญเรือน ดุงสูงเนิน การศึกษาสูงสุด มัธยมศึกษาตอนปลาย

รายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมะม่วง

1. นายพันธ์ ชำนิ ตำแหน่ง ประธานกองทุน
2. นายจำนอง โยสูงเนิน ตำแหน่ง รองประธานกองทุน
3. นางสุริพร ชำนิ ตำแหน่ง เลขานุการกองทุน
4. นางประพิศ โยสูงเนิน ตำแหน่ง เกร็ดบัญชี
5. นายหนู ปุยสูงเนิน ตำแหน่ง กรรมการ
6. น.ส.กุหลาบ ศรีสูงเนิน ตำแหน่ง กรรมการ
7. นางเปลียน เสมา ตำแหน่ง กรรมการ
8. นางแยม ทับสูงเนิน ตำแหน่ง กรรมการ
9. นายพุดม เสมา ตำแหน่ง กรรมการ
10. นายเย็น มะอิ ตำแหน่ง กรรมการ

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวมโครงการกองทุนหมู่บ้านมะม่วง หมู่ที่ 8 ตำบลบึงจี่เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งยังไม่ได้รับการอนุมัติจัดสรรเงินกู้ โดยใช้ SWOT Analysis คือ จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) อุปสรรค (Threat) เป็นวิธีการประเมินโครงการ อธิบายได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการประเมินจุดแข็ง (Strength)

จุดแข็ง คือสิ่งที่อยู่ภายใต้การควบคุมของชุมชนเป็นสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนที่เป็นปัจจุบัน ต้องมีการบำรุงรักษาไว้เป็นหลัก ผลการประเมินจุดแข็ง พบว่า

- 1) ชุมชนมีความเข้มแข็งมีความสามัคคี
- 2) ชุมชนมีการพึ่งพากันในลักษณะเครือญาติ
- 3) ชุมชนมีภูมิปัญญาชาวบ้าน
- 4) ปัจจัยทางด้านการผลิตทางการเกษตรอุดมสมบูรณ์
- 5) ชุมชนมีความภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น

2. ผลการประเมินจุดอ่อน (Weakness)

จุดอ่อน คือสิ่งที่อยู่ภายใต้การควบคุมของชุมชนเป็นสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนที่เป็นปัจจุบัน ถือเป็นจุดด้อยที่ขาดหายไปซึ่งจำเป็นต้องมีการกำจัดออกหรือจัดการเพิ่มเพื่อให้ได้มาอย่างรวดเร็ว ผลการประเมินจุดอ่อน พบว่า

- 1) ประชาชนภายในหมู่บ้านอยู่ในวัยชรา
- 2) ระดับการศึกษาของประชาชนยังอยู่ในขั้นต่ำ
- 3) ขาดการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพ
- 4) ขาดผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ
- 5) ขาดบุคลากรที่มีประสิทธิภาพในการประสานงาน

3. ผลการประเมินโอกาส (Opportunity)

โอกาส คือปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางบวกที่เอื้อต่อชุมชน ซึ่งชุมชนต้องหาประโยชน์ทำให้ชุมชนมีศักยภาพเป็นปัจจัยที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของชุมชน ผลการประเมินโอกาส พบว่า หมู่บ้านมะม่วงมีโอกาสด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- 2) นโยบายตำบลละ 1 ล้านบาท
- 3) นโยบายหมู่บ้านละ 1 แสนบาท
- 4) โครงการส่งเสริมจากองค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
- 5) ชุมชนอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นโบราณสถาน

4. ผลการประเมินอุปสรรค (Threat)

อุปสรรค คือปัจจัยสิ่งแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบทางลบหรือไม่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชน ซึ่งอยู่นอกเหนือการควบคุมของชุมชนเป็นผลร้ายที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนโดยตรง ผลการประเมินอุปสรรค พบว่า หมู่บ้านมะม่วงมีอุปสรรคต่อการพัฒนาดังนี้

- 1) ขาดการสร้างความเข้าใจในนโยบายกองทุนหมู่บ้านจากส่วนกลาง
- 2) ขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จากส่วนกลาง
- 3) ขาดการส่งเสริมพัฒนาอาชีพและรายได้อย่างต่อเนื่องให้ประชาชน
- 4) ขาดโรงเรียนภายในชุมชน
- 5) ห่างไกลจากส่วนราชการและการพาณิชย์

3. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านมะม่วง หมู่ที่ 8 ตำบลบึงจี่เหล็ก อำเภอดงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ได้รับผลจากโครงการดังต่อไปนี้

- 1) บุคลากรภายในชุมชนได้รับการฝึกอบรมในการบริหารจัดการกองทุน
- 2) พัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชน
- 3) กองทุนหมู่บ้านมะม่วงไม่ได้รับการอนุมัติจัดสรรเงินกู้เนื่องจากประชากรมีน้อยต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามระเบียบซึ่งต้องมีจำนวนสมาชิกไม่น้อยกว่า 50 คน
- 4) มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน มีคณะกรรมการ มีระเบียบและความพร้อมในด้านต่าง ๆ แต่ไม่ได้รับการอนุมัติเงิน 1 ล้านบาท ทำให้ชุมชนขาดการพัฒนาไปได้ในอีกระดับหนึ่ง

จากการที่ได้เข้าไปปฏิบัติงานเรียนรู้ชุมชนในพื้นที่บ้านมะม่วง ได้พบว่าชุมชนได้มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน มีคณะกรรมการที่มีการเลือกสรรอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม มีระเบียบกองทุน แต่ไม่ได้รับการอนุมัติเงินกู้ ทำให้ชุมชนขาดโอกาสในการพัฒนาอาชีพสร้างงาน สร้างรายได้ เนื่องจากเป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก มีประชากรจำนวนน้อย จำนวนสมาชิกจึงต่ำกว่าเกณฑ์ที่ได้ระบุไว้ในระเบียบ หากเงินกองทุนหมู่บ้านอนุมัติภายในชุมชนซึ่งมีจุดแข็งอยู่หลายประการสามารถนำไปพัฒนาได้ หากเงินกองทุนยังไม่อนุมัติจุดแข็งที่มีอยู่ก็ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

จากวัตถุประสงค์ของการศึกษา และจากการศึกษาสภาพพื้นที่ในหมู่บ้านมะม่วง หมู่ที่ 8 ตำบลบึงขี้เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาการบรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ข้อ พบว่า

- 1) สภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ของหมู่บ้านมะม่วงที่เป็นกรณีศึกษา พบว่า ภายในหมู่บ้านมีความเป็นอยู่แบบพอเพียง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรคือทำนา
- 2) จุดแข็งจุดอ่อนของหมู่บ้านมะม่วง พบว่า จุดแข็งของหมู่บ้านมะม่วงคือความเข้มแข็งของชุมชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน พึ่งพาอาศัยกัน บังคับการผลิตอุดมสมบูรณ์ จุดอ่อนของหมู่บ้านมะม่วงคือระดับการศึกษา การรวมกลุ่ม ความรู้ความสามารถของผู้นำ บุคลากรที่มีประสิทธิภาพ
- 3) โอกาสอุปสรรคของหมู่บ้านมะม่วง พบว่า โอกาสของหมู่บ้านมะม่วงคือโครงการต่าง ๆ จากทางภาครัฐ และจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อุปสรรคของหมู่บ้านมะม่วงคือขาดการประชาสัมพันธ์ในข้อมูลข่าวสารที่ดี ขาดสถานศึกษาภายในชุมชน
- 4) แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านในด้านการบริหารจัดการกองทุนให้มีประสิทธิภาพหากเงินกองทุน 1 ล้านบาทได้รับการอนุมัติ

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุป อภิปรายผล

1.1 สรุป

การพัฒนาประเทศที่ขาดความสมดุลต่อเนื่องด้วยวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรงทำให้ภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศไทยเกิดถดถอยกระทบกระเทือนภาคเศรษฐกิจโดยรวมทั้งประเทศ ภาวะความยากจนของประชาชนภายในประเทศที่ขาดเงินทุน ขาดโอกาสในการพัฒนาอาชีพและรายได้ รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติอันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศ

บ้านมะม่วง หมู่ที่ 8 ตำบลบึงจี่เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ได้สนองต่อนโยบายของรัฐบาลและเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ดำเนินการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านจนแล้วเสร็จ หากแต่ไม่ได้รับการอนุมัติจัดสรรเงินกู้ จึงเป็นสาเหตุให้ต้องศึกษาและประเมินกองทุนหมู่บ้านมะม่วง เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

1.1.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

วัตถุประสงค์ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านมะม่วง หมู่ที่ 8 ตำบลบึงจี่เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา พื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติเงิน 1 ล้านบาทมีดังนี้

1. เพื่อทราบสภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ของหมู่บ้านมะม่วงที่เป็นกรณีศึกษา
2. เพื่อวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งถึงสาเหตุของการที่กองทุนหมู่บ้านมะม่วงไม่ได้รับการอนุมัติจัดสรรเงินกองทุน
3. เพื่อวิเคราะห์โอกาส ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในกองทุนหมู่บ้านมะม่วงที่เป็นกรณีศึกษา
4. เพื่อให้ได้ข้อสรุปและแนวทางการพัฒนาในด้านการบริหารจัดการกองทุนให้มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

1.1.2 วิธีดำเนินงาน

ในกรณีของการประเมินกองทุนหมู่บ้านมะม่วง มีวิธีการดำเนินงานดังนี้

1. ศึกษาวัตถุประสงค์ หลักการ เป้าหมาย นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติให้เข้าใจ

2. ศึกษาสภาพการดำเนินงาน การบริหารจัดการกองทุน คณะกรรมการกองทุน และสมาชิกกองทุนหมู่บ้านม่วง
3. เก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source) และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source)
4. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้มาวิเคราะห์โดยใช้ SWOT Analysis
5. สรุปผลการวิเคราะห์และข้อเสนอแนะ

1.1.3 ผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงานการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษาบ้านมะม่วง โดยใช้ SWOT Analysis ผลปรากฏดังนี้

1. จุดแข็ง (Strength)
 - 1) ชุมชนมีความเข้มแข็งมีความสามัคคี
 - 2) ชุมชนมีการพึ่งพากันในลักษณะเครือญาติ
 - 3) ชุมชนมีภูมิปัญญาชาวบ้าน
 - 4) ปัจจัยทางด้านการผลิตทางการเกษตรอุดมสมบูรณ์
 - 5) ชุมชนมีความภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. จุดอ่อน (Weakness)
 - 1) ประชาชนภายในหมู่บ้านอยู่ในวัยชรา
 - 2) ระดับการศึกษาของประชาชนยังอยู่ในขั้นต่ำ
 - 3) ขาดการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพ
 - 4) ขาดผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ
 - 5) ขาดบุคลากรที่มีประสิทธิภาพในการประสานงาน
3. โอกาส (Opportunity)
 - 1) นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
 - 2) นโยบายตำบลละ 1 ล้านบาท
 - 3) นโยบายหมู่บ้านละ 1 แสนบาท
 - 4) โครงการส่งเสริมจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
 - 5) ชุมชนอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นโบราณสถาน

4. อุปสรรค (Threat)

- 1) ขาดการสร้างความเข้าใจในนโยบายกองทุนหมู่บ้านจากส่วนกลาง
- 2) ขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จากส่วนกลาง
- 3) ขาดการส่งเสริมพัฒนาอาชีพและรายได้อย่างต่อเนื่องให้ประชาชน
- 4) ขาดโรงเรียนภายในชุมชน
- 5) ห่างไกลจากส่วนราชการและการพาณิชย์

1.2 อภิปรายผล

การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านมะม่วง บรรลุทั้ง 4 ข้อได้แก่

วัตถุประสงค์ข้อ 1 สภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจ สังคม

จากการเข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่และการเก็บรวบรวมข้อมูลทำให้ทราบถึงสภาพเศรษฐกิจของคนในชุมชนที่มีความเป็นอยู่แบบพอเพียง วิธีการดำรงชีวิตเป็นไปอย่างเรียบง่าย รักสงบ ลักษณะสังคมพึ่งพากันแบบเครือญาติ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร

วัตถุประสงค์ข้อ 2 จุดอ่อนจุดแข็งของกองทุนหมู่บ้านมะม่วง

ภายในชุมชนมีความเข้มแข็งสามัคคีทำให้เกิดการรวมตัวกันโดยง่ายอันเป็นจุดแข็งที่ควรรักษาไว้หากแต่การรวมตัวกันนั้นเป็นการรวมตัวกันอย่างหลวม ๆ ไม่มีความเหนียวแน่นเพียงพอในการเสริมสร้างประสิทธิภาพ ขาดองค์ประกอบสำคัญหลายอย่างในการสร้างศักยภาพของการรวมกลุ่มถือเป็นจุดอ่อนที่สำคัญยิ่งที่ชุมชนจะต้องเร่งแก้ไข

วัตถุประสงค์ข้อ 3 โอกาส ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ภายในกองทุนหมู่บ้านมะม่วง

นโยบายจากทางภาครัฐถือเป็น โอกาสที่ดีในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตหากแต่โครงการต่าง ๆ ขาดการประชาสัมพันธ์ด้านข้อมูลข่าวสารที่ดีเพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้าใจแนวนโยบายในการดำเนินการทำให้การพัฒนาชุมชนก้าวหน้าไม่เต็มที่

วัตถุประสงค์ข้อ 4 แนวทางพัฒนาในด้านการบริหารจัดการกองทุนให้มีประสิทธิภาพ

การมีศักยภาพและความเข้มแข็งที่เพียงพอของคนในชุมชนคือพลังสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ความร่วมมือร่วมใจ ความสามัคคี และความสามารถในการสร้างแผนงานดำเนินงานพัฒนาชุมชนโดยคนในชุมชนจะช่วยให้ชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

- 2.1.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านขาดความรู้ความสามารถบริหารงานให้มีประสิทธิภาพเนื่องจากระดับการศึกษาอยู่ในขั้นต่ำ จึงควรเข้ารับการฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความรู้ในการบริหารงานให้มากยิ่งขึ้น
- 2.1.2 ภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการนั้นตกเป็นหน้าที่เฉพาะกรรมการบุคคลเดียวทำหน้าที่แทนกรรมการทั้งหมด ฉะนั้นจึงต้องสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบในหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความมีประสิทธิภาพ
- 2.1.3 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านควรจะอยู่ในวัยทำงานเป็นสัดส่วนที่มากกว่าวัยสูงอายุเพื่อความสะดวกในการบริหารงาน
- 2.1.4 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านควรมีการตรวจสอบการดำเนินงานและจัดประชุมทุกเดือนเพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างกัน

2.2 ข้อเสนอแนะนโยบายจากทางภาครัฐ

- 2.2.1 ทางภาครัฐควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับเงินกองทุน 1 ด้านบาทให้มีการจัดสรรเงินกู้ครอบคลุมถึงหมู่บ้านที่มีขนาดเล็กจำนวนสมาชิกกองทุนยังไม่ถึงเกณฑ์ที่ได้มีเตรียมความพร้อมในทุก ๆ ด้านเพื่อประชาชนจะได้นำเงินกู้ไปลงทุนพัฒนาอาชีพอย่างเท่าเทียมกัน
- 2.2.2 ทางภาครัฐควรมีการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพเข้าถึงประชาชนให้ได้รับรู้และเข้าใจในแนวนโยบายอย่างถ่องแท้และสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนเกิดการพัฒนา

บรรณานุกรม

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือสำหรับประชาชน เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : บริษัท สหพัฒนาการพิมพ์ จำกัด.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมะม่วง. 2544. ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมะม่วง. นครราชสีมา

พวงแก้ว ปรีชาธนาพาณิชย์, ตูมเช เหลืองศิริมงคล และกานดา ชูเชิด. (2545). สภาพแวดล้อมของคนไทย. วารสารเศรษฐกิจและสังคม ปีที่ 39 ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ 2545: 57-66

วรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล, ธีปรัตน์ วัชรางกูร และวิมา เตชะพนาคกร. (2545). ความยากจนปัญหาที่สำคัญยิ่งของการพัฒนา. วารสารเศรษฐกิจและสังคม ปีที่ 39 ฉบับที่ 1 มกราคม - กุมภาพันธ์ 2545: 37-44

กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักมาตรฐานการศึกษา. 2545. ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักมาตรฐานการศึกษา. 2545. ชุดวิชาวิจัยชุมชน. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักมาตรฐานการศึกษา. 2545. ชุดวิชาสารนิพนธ์. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ

หนังสือสารณะ. (23 สิงหาคม 2545). เติลินิวส์: 15

ทีมเผยแพร่และบริการข้อมูล สายฐานข้อมูล. (2545). ชุดการชำระเงิน [ออนไลน์]. ได้จาก : [http://](http://www.bot.or.th/bothomepage/databank/EconData/Econ&Finance/tab54.asp)

www.bot.or.th/bothomepage/databank/EconData/Econ&Finance/tab54.asp

เศรษฐกิจไทยปี 46 บทบาทภาครัฐลดลงภายใต้ปัจจัยเสี่ยงจากภายนอก [ออนไลน์]. ได้จาก : <http://www.ttrc.co.th/ttrc/cgi/ticket/ticket.exe/222//86228/ttrc/thai/research/res02/jun/ltec268.htm>

สภาวะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อคนและสังคม [ออนไลน์]. ได้จาก : <http://www.nesdb.go.th/Mainmenu/Macro/Devindex data/dev4.html>

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม [ออนไลน์]. ได้จาก : <http://www.ismed.or.th/intro-ismed.quotation.html>

หนี้สินเกษตรกรทั่วประเทศ จำแนกตามจังหวัด , แหล่งเงินทุน และปีเพาะปลูก [ออนไลน์]. ได้จาก : <http://www.nesdb.go.th/Main menu/rural/Gov po12 intranet/ASP/MSRO2003.asp>

